

SIIRTOLAISUUS MIGRATION

3-1975

SISÄLLYS

MUUTTOLIIKESYMPOSIUM 20.-21.11.1975 RUISSALON KONGRESSIHOTELLI, TURKU	1
MUUTTOLIIKESYMPOSIUMIN OHJELMA	3
ETYK JA SIIRTOLAISUUS	6
Arvo Yläräkköla KATSAUS VANHEMPAAN RUOTSINSUOMALAISEEN JÄRJESTÖTOIMINTAAN	9
Seppo Nieminen SIIRTOLAISPATSAAN PALJASTUSPUHE TÖYSÄS- SÄ 14.6.1975	13
Mark E. Austad SIIRTOLAISPATSAAN PALJASTUS	18
Pertti Virtaranta AMERIKANSUOMEA TUTKIMASSA	19
TIEDOTUKSIA	
Reino Kero TURUN YLIOPISTON YLEISEN HISTORIAN LAITOKSEN SIIRTOLAISHISTORIAN TUTKIMUS ESILLÄ KANSAIN- VÄLISISSÄ KONGRESSEISSA	29
Pertti Virtaranta SUOMEN OPETTAJIEN KOKOUS NEW YORKISSA	30
AIKAKAUSLEHTI RUOTSINSUOMALAISILLE	32
KIRJALLISUUTTA	33
SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN JULKAISUT	

SIIRTOLAISUUS MIGRATION

3-1975

SISÄLLYS

MUUTTOLIIKESYMPORIUM 20.-21.11.1975 BUSSALON KONGRESSIHOTELI, TURKU	1
MUUTTOLIIKESYMPOSIUMIN OHJELMA	1
ETYK JA SIIRTOLAISUUS	2
Arvo Yliröykkölä KATSAUS VANHEMPAAN RUOTSINSUOMALAISEN TÄRKEISIIN TOIMINTAAN	6
Seppo Nieminen SIIRTOLAISPATSAAN PALJASTUSPUNOITUS 5A-14.6.1975	13
Mark E. Autiland SIIRTOLAISPATSAAN PALJASTUS	16
Pertti Virtanen AMERIKANSUOMIA TUTKIMASSA	19
YHDESYKSIÄ	
Reino Käro TURUN YLIOPISTON YLEISEN HISTORIAN LAITOKSEN SIIRTOLAISHISTORIAN TUTKIMUS ESILLÄ KANSAIN- VÄLISISSÄ KONGRESSIESSA	24
Pertti Virtanen SUOMEN OPIETTAJIEN KOKOUS NEW YORKISSA	30
AIKAKAUSLEHTI RUOTSINSUOMALAISILLE	32
KIRJALLISUUTTA	33
SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN JULKAISUT	

SAIRAUS - LUOVUUS

12.12.1975

N:o 495/75

Hyväksyttiin 16.12.1975

Valtuutettiin lääketieteellisiä

toimenpiteitä 495/75

Yhteinen tiivistelmä on valmistunut 1975. Kukaan ei vastustanut, vaan on hyväksytty. Tämän tiivistelmän tekemisessä on ollut lääkäreiden ja muun henkilöstön yhteinen yhteistyö. Tämän tiivistelmän tekemisessä on ollut lääkäreiden ja muun henkilöstön yhteinen yhteistyö. Tämän tiivistelmän tekemisessä on ollut lääkäreiden ja muun henkilöstön yhteinen yhteistyö.

Yhteinen tiivistelmä on valmistunut 1975. Kukaan ei vastustanut, vaan on hyväksytty. Tämän tiivistelmän tekemisessä on ollut lääkäreiden ja muun henkilöstön yhteinen yhteistyö. Tämän tiivistelmän tekemisessä on ollut lääkäreiden ja muun henkilöstön yhteinen yhteistyö.

SIIKOLA ANTONI (HUO) 1

MIEHÄNVAIKUUS 1

Liian yleistä

2000 luku 50

luku 50 - 1234

Henkilöt: Dr. E. Oja (Kokous), (Lääkäri)
Hrk. Matti (Kokous), (Lääkäri)
Yrk. Eino (Kokous)
Yrk. Matti (Kokous)
Valtuutettiin 495/75

Valtuutettiin p. professori Lempi ja professori
Hallituksen, professori Vilho Niitama

Tuomi 1975

MUUTTOLIIKESYMPOSIUM 20.-21.11.1975
RUISSALON KONGRESSIHOTELLI, TURKU

Suomessa vaihtoi asuinpaikkakuntaa noin 280 000 ihmistä vuonna 1974. Valtakunnan sisäiseen muuttoliikkeeseen verrattuna siirtolaisuus maan rajojen ulkopuolelle on viime vuosina ollut vähäistä; vuonna 1974 noin 10 000 henkeä muutti Suomesta muihin pohjoismaihin ja hieman enemmän palasi takaisin.

Laajuudestaan ja sen lähes kaikilla elämän aloilla tuntuvista vaikutuksista huolimatta maan sisäiseen muuttoliikkeeseen ei ole kiinnitetty sen ansaitsemaa huomiota. Erilaisiin osatekijöihin ja haittavaikutuksiin on kyllä puututtu, mutta toistaiseksi ongelmaa ei ole tarkasteltu kokonaisuudessaan muuttajan lähtöalueen, uuden asuinpaikkakunnan ja ennen kaikkea muuttajan näkökulmasta käsin.

Maan sisäistä muuttoliikettä, jonka negatiivista ilmenemistä sanotaan ruuhkautumiseksi, on tapahtunut erityisesti Uudenmaan läänin, jonka väkiluku on melkein kaksinkertaistunut sodan jälkeen. Uudellamaalla asuu 105 henkeä neliökilometrillä, mutta koko maassa noin 15 henkeä neliökilometrillä. Uudenmaan läänin on sijoittunut 22 % väestöstämme ja 28 % bruttokansantuotteestamme.

Paine on kohdistunut erityisesti Helsingin seudulle, jonka väestönlisäyksestä 1960-luvulla 80 % johtui muuttoliikkeestä. Muualta Suomesta muutti vuosittain 14 000 henkeä; 1970-luvulla muuttaminen on hidastunut - kehitysalueiden väestöreservit aikavat ehtyä ja aluepolitiikka purra.

Ensi vaiheessa väestöpaine kohdistui Helsingin kaupunkiin. Viime vuosina Helsingistä on muutettu ympäröiville alueille ja kasvuvyöhyke on ollut 20-30 km säteellä. Nopeimmin kasvoi Vantaa vuonna 1974. Muuttoliike on aiheuttanut suuria taloudellisia vaikeuksia näiden alueiden kunnille, mikä ilmenee mm. verodyriin kohdistuvana paineena. Erään mielipidetiedustelun mukaan Helsingin seudun ruuhkautuminen koettiin kolmanneksi pahimmaksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi väkivallan sekä verotuksen epäoikeudenmukaisuuden jälkeen. Muuttoliikkeen vaikutukset tuntuvat kaikilla elämän aloilla. Piispa Aimo T. Nikolainen totesi äskettäin: "Etelään suuntautuva muuttoliike on lisännyt Helsingin hiippakunnan seurakuntien tehtäviä kaksinkertaiseksi."

Uusimpien tietojen mukaan pääkaupunkiseudun (Helsinki, Espoo, Vantaa) väkiluvun kasvu on hidastunut. Ajankohtainen alkaa olla kysymys muuttoliikkeen jälki-

hoidosta, eli muuttajien ja lähtöalueille jääneiden sopeutumisesta ja viihtyvyydestä eli lyhyesti sanottuna heidän elämänsä laadusta. Tässä on viitattu lähinnä Helsingin seutuun, mutta muuttoliike koetaan ongelmana yhtä hyvin Turussa, Tampereella, Oulussa ja muissa suurissa kasvukeskuksissa samoin kuin maaseudun väestökeskuksissa ja haja-asutusalueilla, erityisesti syrjäseuduilla.

Siirtolaisuusinstituutin tehtäväkenttään kuuluu myös maan sisäinen muuttoliike. Syyskokouksessaan 22.11.1974 valtuuskunta päätti järjestää tutkijoille, suunnittelijoille ja päätöksentekijöille tarkoitetun valtakunnan sisäistä muuttoliikettä käsittelevän symposiumin. Kokouksessaan 11.4.1975 valtuuskunta asetti valmistelevan toimikunnan, jonka puheenjohtajaksi nimitettiin arkkitehti Raimo Narjus edustuen Seutusunnittelun Keskusliittoa ja sihteeriksi maisteri Sakari Sivula Varsinais-Suomen Seutukaavaliitosta. Muiksi jäseniksi valittiin instituutin johtaja Olavi Koivukangas sekä edustaja työvoimaministeriöstä. Saamiensa valtuuksien perusteella toimikunta täydensi itseään seuraavilla jäsenillä: maisteri Kari Hieta-Työvoimaministeriön edustajana, pastori Jouni Apajalahti Perheasiainneuvottelukeskuksesta, apul.prof. Lauri Hautamäki Helsingin yliopistosta, maisteri Aimo Pulkinen Väestöliitosta.

Symposiumin tarkoituksena on tarkastella muuttoliikettä kokonaisuudessaan ja erityisesti niitä alueita, jotka ovat viime vuosien keskusteluissa ja tutkimuksissa jääneet vähäiselle huomiolle. Ongelmakentän selvityksen ohella tarkoituksena on käsitellä niitä asioita, joista tietoja ei ole saatavissa, ja suositella tutkimusaiheita näistä aukkokohtista. Yhtenä lähtökohtana on myös alustusten, keskustelujen, yhteenvetöiden sekä symposiumin tuloksena mahdollisesti syntyvän tutkimustoiminnan käyttökelpoisuus yhteiskuntasuunnittelussa ja päätöksenteossa. Huomio kohdistetaan pääasiassa muuttavaan ihmiseen, hänen muuttomotiiveihinsa, odotuksiinsa, valintoihinsa, kokemuksiinsa ja käsityksiin yhteiskunnan tehtävistä muuttoliikkeen ohjauksessa.

Symposiumin alustukset ja puheenvuorot pyydetään etukäteen kirjallisina ja kirjoittajat esittelevät ne symposiumissa käytävien keskustelujen pohjaksi, ts. symposium ei ole sisälukutilaisuus vaan painopiste on mielipiteiden vaihdolla. Symposiumin asiakirjat tullaan myöhemmin julkaisemaan Siirtolaisuusinstituutin julkaisusarjassa. Alustavasti on suunniteltu TV-ohjelmaa symposiumista ja sen teemasta.

Koska symposiumiin voidaan ottaa vain rajoitetusti osanottajia, pyydetään asiasta kiinnostuneita ottamaan yhteyttä instituutin toimistoon. Valtuuskunnan ja hallituksen jäsenille toimitetaan kutsut erikseen.

Tervetuloa Turkuun Muuttoliikesymposiumiin 20.21.11.1975.

	OHJELMA	TEEMA
	TORSTAI 20.11.1975	
12.00	ILMOITTAUTUMINEN Lounas	Muuttoliikkeen tarkastelukulma symposiumissa on valittu niiltä alueilta, jotka viime vuosina ovat olleet vähemmän esillä.
13.00	SYMPOSIUMIN AVAUS Seutukaavajoht. Raimo Narjus	Huomio kohdistetaan pääasiassa muuttavaan ihmiseen. Mitä elinkeinorakenteen muutos vaikuttaa yhtäältä muuttavan ihmisen ja toisaalta niiden alueiden olosuhteisiin, joita voimakkaat väestömuutokset ovat kohdanneet. Symposiumin lähtökohtana käsitellään maassamuuton historiaa sen yhteiskunnallisia ilmenemismuotoja sekä Euroopassa että erityisesti kotimaassamme.
	VALTIOVALLAN TERVEHDYS Ministeri Aarno Strömmer	
	MAASSAMUUTON HISTORIAA Akateemikko Eino Jutikkala	
	MAASSAMUUTTO EUROOPASSA Prof. Maurice Allefresde (OECD)	
	MAASSAMUUTTO KOTIMAASSA Ylijoht. Aaro Kenttä (Tilastokeskus)	
	KESKUSTELUA Kahvi	
15.15	MUUTTOLIIKKEEN YHTEISKUNNALLISET SEURAUKSET Prof. Juhani Tauriainen (HY)	Mitä sosiaalisia ja taloudellisia seurauksia muuttoliike on aiheuttanut yhteiskunnassamme. Rakennemuutos on tarjonnut ihmiselle uuden työpaikan uudessa ympäristössä. Samalla se on muuttanut sekä lähtö- että tuloalueen sosiaalista ja taloudellista rakennetta. Mihin suuntaan?
15.30	MUUTTAJAN MUOTOKUVA - MUUTTAJAN MOTIIVIT JA VALINNAT TALOUDELLISET TEKIJÄT Yht.maist. Ilkka Leveelahti (TaY) SOSIAALISET TEKIJÄT Fil.maist. Pekka Huuhtanen (TvM) ALUEELLISET VALINNAT Apul.prof. Lauri Hautamäki (HY)	Kuka sitten on muuttaja, miksi hän muuttaa, mitkä ovat hänen motiivinsa, odotuksensa, kekkemuksensa ja käsityksensä? Mistä hän muuttaa ja minne? Mikä on alueellisten valintojen perusta?
	KESKUSTELUA	
18.00	Päivällinen	
19.30	Saunomista, uintia, yms.	

PERJANTAI 21.11.1975

TEEMA

7.30 Aamu-uinti, lenkkeily, kahviaamiainen

9.00 YKSILÖ JA ALUEPOLITIikka
 MAASSAMUUTON OHJAUS
 Suunn.siht. Jouko Kajanoja (VNK)
 HALLINNON NÄKÖKULMAT:
 SISÄASIAINMINISTERIÖ
 Ylitarkastaja Arto Salmela
 VALTIOVARAINMINISTERIÖ
 Ylijohtaja Timo Relander
 SEUTUSUUNNITTELUN KESKUS-
 LIITTO
 Toiminnanjohtaja Juha Talvitie
 SUOMEN KAUPUNKILIITTO
 Apul.os.pääll. Veikko Tattari
 SUOMEN KUNNALLISLIITTO
 Apul.joht. Eero Kaivukoski
 FINLANDS SVENSKA KOMMUN-
 FÖRBUND
 Johtaja Karl-Johan Brunström

Maassamme aluepolitiikan harjoittamisen käytännöllinen vastuu on valtioneuvoston kanslialla. Aluepolitiikan toteuttamiseen osallistuvat myös muut valtion viranomaiset, seutukaavaliitot ja kunnat. Miten noudatettua aluepolitiikkaa olisi arvioitava muuttavan ihmisen kannalta, onko se onnistunutta vai ei?

KESKUSTELUA

11.00 SIJOITTAMISEN VAPAAUS JA OHJAUS
 TYÖMARKKINOIDEN NÄKÖKULMA:
 TYÖVOIMAMINISTERIÖ
 Ylitarkastaja Hannu Kauppi
 KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINIS-
 TERIÖ
 Ylijohtaja Pekka Rekola
 SAK
 Tutkimussiht. Jouko Heino
 STK
 Johtaja Tauno Ranta

Työpaikkojen määrän ja laadun vaihtelut eri alueilla aiheuttavat muuttoliikettä. Yrittäjä ratkaisee yrityksen ja uusien työpaikkojen alueellisen sijoittumisen. Minkälaista yhteiskunnan toimesta tapahtuvan työpaikkojen sijainninhajauksen tulisi olla - vai tarvitse sitä?

KESKUSTELUA

12.30 Lounas

13.30 YKSILÖN SOPEUTUMINEN MUUTTUVAAN YMPÄRISTÖÖN
 Pastori Jouni Apajalahti
 PUHEENVUOROT:
 SUUNNITTELIJA:
 Prof. Matti Aaltonen (OY)
 YHTEISKUNTAKRIITIKKO:
 Kirjailija Aku-Kimmo Ripatti (Oulu)

Miten ihminen on sopeutunut muuttuvaan ympäristöön. Ympäristö on muuttunut sekä lähtäen tuloalueella aiheuttaen sosiaalista sopeutumattomuutta, juurettomuutta tai turvattomuutta ja mielen levottomuutta. Onko näillä ilmiöillä yhteyttä yhteiskunnan voimakkaan rakennemuutokseen ja muuttoliikkeeseen?

SOSIAALIPSYKOLOGI:
 Prof. Elina Haavio-Mannila (HY)
 KRIMINOLOGI:
 Erikoistutk. Kauko Aromaa

- 15.00 MAASSAMUUTON OHJAUS -
 MASSAMUUTON OHJAUSTAKO?
 PUOLUEIDEN PUHEENVUOROT
 KESKUSTELUA Kahvi
- Aluepolitiikan kehukset luodaan eduskunnassa. Poliittisilla puolueilla on mahdollisuus taksillään vaikuttaa maassamuuton laajuute ja suuntautumiseen. Onko aluepolitiikka t teutunut puolueiden tavoitteiden mukaisesti Ovatko kannattajat tyytyväisiä tähän - e huomenna ?
- 16.20 TIETÄÄKÖ PÄÄTTÄJÄ MITÄ PÄÄTTÄÄ,
 TIETÄÄKÖ MUUTTAJA MIKSI MUUT-
 TAA ?
 YHTEENVETO TIEDON TASOSTA
 KÄYDYN KESKUSTELUN POHJAL-
 TA
 Toiminnanjoht. Jouko Hulko
 (Vesteliitto)
 TIEDON TARVE TULEVAISUUDESSA
 SYMPOSIUM-TYÖRYHMÄN RA-
 PORTTI
- Alustusten ja puheenvuorojen pohjalta teh johtopäätöksiä. Onko maassamuuton ohjau koskevien päätösten pohjana ollut käytetty riittävästi tietoa - erityisesti tietoa siitä, muutoksia muuttoliike on aikaansaanut yks sen ihmisen viihtyvyydessä ? Tarvitaanko tietoa tulevan muuttoliikkeen ohjauksessa Kuka sitä tulee tuottamaan ?
- 16.40 SYMPOSIUMIN PÄÄTÖSSANAT
 Siirtolaisuusinstituutin hallituksen
 puheenjohtaja prof. Vilho Niite-
 maa

ETYK JA SIIRTOLAISUUS

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokouksen loppuasiakirja, joka allekirjoitettiin Helsingissä 1.8.1975, sisältää myös tärkeitä väestön muuttoliikkeitä ja siirtolaisuutta koskevia asioita.

Asiakirjan kohta, joka käsittelee taloudellista yhteistyötä, toteaa siirtotyövoimaan liittyvät taloudelliset ja yhteiskunnalliset näkökohdat seuraavasti:

- Siirtotyövoiman liikkuminen Euroopassa on saavuttanut merkittävät mittasuhteet. Se muodostaa tärkeän taloudellisen, yhteiskunnallisen ja inhimillisen tekijän sekä isäntämaissa että alkuperämaissa.
- Työvoiman liikkuminen on myös aiheuttanut joukon taloudellisia, yhteiskunnallisia, inhimillisiä ja muita ongelmia niin vastaanottajamaissa kuin alkuperämaissakin.
- Ongelmia, jotka aiheutuvat kahdenkeskisellä pohjalla työvoiman muuttoliikkeestä Euroopassa sekä osanottajavaltioiden välillä, on käsiteltävä niiden osapuolten kesken, joita asia välittömästi koskee, jotta nämä ongelmat voitaisiin ratkaista osapuolten yhteisen edun mukaisesti ja muistaen kunkin valtion tarpeen ottaa huomioon yhteiskunnallis-taloudellinen tilanteensa, pitäen mielessä kunkin valtion velvollisuuden noudattaa niitä kahden- ja monenkeskisiä sopimuksia, jotka se on tehnyt, ja pitäen päämääränä seuraavia tavoitteita:
 - sellaisia pyrkimyksiä on tuettava, jotka tähtäävät näiden maiden kansalaisten työmahdollisuuksien lisäämiseen omassa maassaan, erityisesti kehittämällä tähän tarkoitukseen soveltuvaa taloudellista yhteistyötä, joka on sopivaa sekä kyseessä olevien vastaanottajamaiden että alkuperämaiden kannalta;
 - sellaisia olosuhteita on varmistettava isäntämaan ja alkuperämaan välisen yhteistyön avulla, joiden vallitessa työvoiman järjestetty liikkuminen on mahdollista, samalla kun suojellaan työntekijöiden henkilökohtaista ja sosiaalista hyvinvointia sekä, mikäli tämä on aiheellista, siirtotyöntekijöiden väräyksen järjestäminen ja alkeiskoulutuksen samoin kuin alustavan ammattikoulutuksen antaminen;
 - siirtotyöntekijöiden ja isäntämaan kansalaisten oikeuksien yhtäläisyys on varmistettava työnsaannin ja työnteon sekä sosiaaliturvan suhteen, sekä pyrittävä var-

- mistamaan, että siirtotyöntekijät voivat nauttia tyydyttävistä elämisen ehdoista etenkin asumisen suhteen;
- pyrittävä varmistamaan, että siirtotyöntekijöillä on, mikäli mahdollista työttömyyden sattuessa samat mahdollisuudet muun sopivan työn saantiin kuin isäntämaan kansalaisilla;
 - on suhtauduttava suopeasti ammattikoulutuksen antamiseen siirtotyöntekijöille ja mikäli mahdollista, annettava opetus isäntämaan kielessä, kummatkin heidän työnsä puitteissa;
 - on vahvistettava, että siirtotyöntekijöillä on oikeus saada mahdollisimman suurissa määrin ja säännöllisesti omalla kielellään tietoja, jotka koskevat sekä heidän alkuperämaataan että isäntämaata;
 - on varmistettava, että isäntämaahan asettuneiden siirtotyöntekijöiden lapsilla on mahdollisuus kyseisessä maassa tavallisesti annettavaan koulutukseen samoin ehdoin kuin sen maan lapsilla sekä lisäksi on mahdollistettava, että he voivat saada lisäopetusta omassa kielessään, kansallisessa kulttuurissaan, historiassaan ja maantieteessään;
 - on pidettävä mielessä, että varsinkin ammattitaidon hankkineet siirtotyöntekijät voivat tietyn ajan kuluttua kotimaahansa palaamalla auttaa korjaamaan siellä vallitsevaa ammattitaitoisen työvoiman puutetta;
 - on helpotettava siirtotyöntekijöitten mahdollisuuksia saada perheensä luokseen;
 - on suhtauduttava suopeasti alkuperämaiden pyrkimyksiin siirtotyöntekijöiden säästöjen saamiseksi kotimaahan sitä silmällä pitäen, että nämä maat voisivat taloudellisen kehityksensä puitteissa lisätä asianmukaisia työmahdollisuuksia ja näin helpottaa tällaisten työntekijöiden sopeutumista heidän palatessaan kotimaahansa.

Yhteistyö inhimillisen toiminnan eri aloilla

Tässä kohdassa käsitellään ihmisten välisten yhteyksien, tiedonvälityksen ja kulttuuriyhteistyön parantamista:

- Osanottajavaltiot ottavat tavoitteekseen helpottaa vapaampaa matkustamista ja vapaampia yhteyksiä niin yksilö- kuin ryhmäpohjalla, niin yksityisesti kuin

virallisestikin, osanottajavaltioitten kansalaisten, laitosten ja järjestäjien välillä sekä osaltaan edistää tässä yhteydessä syntyvien inhimillisten ongelmien ratkaisua.

- Edistääkseen perhesiteisiin pohjautuvia laajempia yhteyksiä osanottajavaltiot käsittelevät myönteisesti matkustushakemuksia, joiden tarkoituksena on se, että yksityishenkilöt voivat saapua niiden alueelle tai poistua niiden alueelta väliaikaisesti tai haluttaessa säännöllisesti voidakseen tavata perheensä jäseniä.
- Väliaikaisia vierailuhakemuksia perheenjäsenten tapaamiseksi käsitellään riippumatta lähtö- tai määrämaasta: matkustamiseen tarvittavia asiapapereita ja viisumeita koskevia määräyksiä sovelletaan tässä hengessä. Tällaisten asiapapereitten ja viisumeitten valmistelu ja myöntäminen suoritetaan kohtuullisessa ajassa: kiireelliset tapaukset - kuten vakava sairaus tai kuolemantapaus saavat käsittelyssä etusijan. Osanottajavaltiot ryhtyvät tarpeellisiin toimenpiteisiin varmistaakseen sen, että virallisista matkustusasiapapereista ja viisumeista perittävät maksut ovat kohtuulliset.
- Osanottajavaltiot käsittelevät myönteisessä ja yleisinhimillisessä hengessä sellaisten henkilöitten hakemuksia, jotka haluavat päästä jälleen yhteyteen perheensä jäsenten kanssa, kiinnittäen erityisesti huomiota kiireellisiin hakemuksiin - kuten sairaitten ja iäkkäitten henkilöitten tekemiin hakemuksiin.
- Osanottajavaltiot käsittelevät myönteisesti ja inhimilliset näkökohdat huomioon ottaen sellaisten henkilöitten maastapoistumis- tai maahantuloanomuksia, jotka ovat päättäneet solmia avioliiton toisen osanottajavaltion kansalaisen kanssa.
- Osanottajavaltiot ottavat tavoitteekseen helpottaa kaikenlaisen tiedon vapaampaa ja laajempaa välittämistä, edistää yhteistyötä tiedonvälityksen alalla ja muiden maiden kanssa tapahtuvaa tiedon vaihtoa.
- Osanottajavaltiot toteavat, että kulttuurivaihto ja yhteistyö myötävaikuttavat paremman ymmärtämyksen syntyyn sekä ihmisten että kansojen kesken ja siten edistävät valtioiden välistä kestävästä yhteisymmärryksestä.

Periaatteet ovat yleisiä - käytäntö tulee osoittamaan niiden arvon.

Arvo Yläraakkola

KATSAUS VANHEMPAAN RUOTSINSUOMALASEEN JÄRJESTÖTOIMINTAAN

Muuttoliike Suomesta Ruotsiin on vuosisatoja vanha ilmiö. Keskeisenä asiakirjana muuttoliikkeelle pidetään Kustaa Vaasan kirjettä uuden ajan alussa 20.4.1542. Tällä asiakirjalla kuningas tahtoi edistää autiomaiden asuttamista ns. suurissa metsissä sekä samalla perustaa uutistiloja ilman vanhojen talojen häviötä.¹ Toisaalta tiedetään, että jo 1300-luvulla Ruotsin valtiovalta pyrki helpottamaan uutisviljelystä ja vähentämään viljelijöiden riippuvuutta maaperän omistajista. Tällaisia oikeuksia varattiin uutisviljelijöille ja erikoisesti vuorimiehille Norbergin ja Kopperbergin vuorikaivosalueille vuosina 1347 ja 1354 annetuilla asetuksilla.² Suojellakseen suomalaisten uutisasukkaiden tiloja antoi Ruotsin valtiovalta 1600-luvulla määräyksen, joka Ljungi Tuomaanpojan suomennoksena vuodelta 1602 kuului seuraavasti: "Caicki cotakunnaiset pitäkän mös aidan ylen ja raketkan ynenä kiijläkunnan cansa."³ Sittemmin alkoi uutisasutukselle vihamielinen suunta. Hallitus kävi kovin kourin kiinni uutisasutukseen. Tämä johtui lähinnä uutisasukkaiden kaskenpoltosta, jolla luultiin tuhottavan suuria metsiä. Niinpä 1660- ja 1690-luvuilla määrättiin, että "vuoritaimen vahingoksi perustetut torpat oli hävitettävät".⁴ Näin suomalaiset pakotettiin siirtymään kohti Taalainmaata ja Värmlannin metsäalueita, joista tuli suuria suomalaisalueiden hautausmaita. Monet suomalaissukupolvet ovat jääneet unohduksiin. Kun tuuli kävi heidän ylitseen, ei kukaan heitä enää muista. Ja kuitenkin: heidän ansiostaan versoi suomalainen seura-toiminta Ruotsissa. Uppsalaan oli saapunut opiskelija nimeltään Carl Axel Gottlund, joka kuultuaan ns. metsäsuomalaisista, lähti etsimään heitä. Sitä ennen oli Gottlund kuitenkin perustanut v. 1820 Uppsalaan siellä opiskelleiden suomalaisten keskuuteen "suomalaisen kansakunnan", jota voitaisiin meidän päivinämmä nimittää suomalaiseksi osakunnaksi.

Gottlund kertoo muistiinpanoissaan löytäneensä Värmlannin suomalaismetsistä maanmiehiään, jotka elivät omaa äidinkieltään puhuen, eristettyinä ruotsalaisesta yhteiskunnasta, käytännöllisesti katsoen vailla kaikkea taloudellista, henkistä ja sosiaalista huoltoa. Nämä Värmlannin suomalaiset jättivät lähtemättömän jäljen Gottlundin romanttiseen ajatteluun vuonna 1821, jolloin Gottlund kertoo "löytäneensä" Värmlannin suomalaiset.⁵ Gottlundin asetuttua Tukholmaan, hän ryh-

tyi toimiin suomalaisseuran perustamiseksi. Marraskuun 3. päivänä 1829 oli Gottlund kerännyt nimilistan (perustamiskirjan), jonka johtolauseessa sanotaan: "Niitten suomalaisten nimiä, jotka tahtoo yksi kerta viikossa tulla yhteen moamiestensä kanssa, Suomea pakinoimaan ja lukemaan kaikenlaatuisia Suomalaisia Viikko-Sanomia."⁶

Seuran nimeksi tuli "Tukhulmin suomalaiskunta". Perustamistilaisuus pidettiin lauantaina 20. päivänä helmikuuta 1830. Sääntöjen valmistaminen oli suuritehtävä. Niiden laajuus ja monitahoisuus selvinnee parhaiten siitä, että ne käsittävät yhteensä 28 folioarkkia ja sisältävät yhteensä 299 pykälää. Näiden 299 pykälää käsittävien sääntöjen viimeisinä kahtena rivinä ovat seuraavat sanat: "Näitä ajatuksia taitaa yhteisesti parantoo, sitä myöten kuin ajat vaatii."⁷

Tohtori Aarno Maliniemi (Malin) mainitsee, että Tukhulmin suomalaiskunnan toiminta lienee jäänyt pääasiassa paperille tai hyvin lyhytaikaiseksi.⁸

Seuraavana suomalaisseurana Ruotsissa perustettiin Finska Gillet, jonka syntysanojen lausuja oli suomalaissyntyinen Gustaf Adolf Montgomery, joka oli syntynyt Suomen Kemissä. Hän sai vanhempiensa suostumuksen liittyä 11-vuotiaana rumpalipojaksi armeijaan. Seitsemää vuotta myöhemmin hän joutui sodan leikkiin v. 1808. Sodan 1808–1809 loputtua Gustaf Adolf Montgomery sai luutnantin valtakirjan ja jäi armeijan palvelukseen, kohoten everstin arvoon.⁹ Montgomery nimitettiin ensin Jämtlannin ja sittemmin Vesterbottenin maaherraksi. Siirryttyään eläkkeelle hän muutti Tukholmaan. Montgomeryn papereissa on luettavissa hänen rakkaudestaan Suomeen, jota hän kyllä nimittää Ruotsin maakunnaksi; vanhenevan miehen kaipuu saada vielä omistaa sellaista, joka elää voimakkaana tunne-elämässä.¹⁰ Näytteenä Montgomeryn perustaman seuran tarkoitukselta on seuraava tunnepitoinen lainaus:

" - - tunnemme ja omasta puolestani sen tunnustan, että itsekukin rakastamme ja kunnioitamme yhteistä kylmää, köyhää, mutta rakasta syntymämaatamme."

Maaherra Montgomery kirjoittaa muistiinpanoissaan, että yhteistyö taalainmaalaisten, värmlantilaisten, itä-göötalaisten ja pohjalaisten kanssa on välttämätöntä. Hänen mukaansa voidaan myös veljeskunnan jäseniksi hyväksyä

"ruotsalaisia, jotka polveutuvat suomalaisista vanhemmista ja rakastavat sekä kunnioittavat Suomen kansaa."

Finska Gillet perustettiin helmikuussa, joskin säännöt tulivat hyväksytyiksi 14.päivänä tammikuuta 1859. Jäsenluettelon mukaan kuuluivat seuran jäsenistöön mm. tutkimusmatkailija A.E. Nordenskiöld, vapaustaistelija M. Myhrberg, Suomen koululaitoksen isä Uno Gygnæus, kirjailija Emil von Qvanten, tunnettu kemisti J.J. Chydenius ja sotilaat, everstiluutnantit F.W. Lode ja Otto von Fieandt.

Finska Gilletin toiminnasta ei ole muuta tietoa kuin se, että seura vietti vuosijuhlaansa "för Finska Gillets Bal, å Hotell Phoenix den 14 februari 1860". Tästä tilaisuudesta on säilynyt ko. juhlan lasku, joka osoittaa siihen käytetyn 1 540 riksmünttiä.

Kolmantena - ja vielä toiminnassa olevana suomalaisseurana - perustettiin Tukholman Suomalainen Seura (TSS) helmikuun 11. päivänä 1894. Perustavassa kokouksessa mainitaan olleen läsnä "noin kaksikymmentä henkeä". Seuran tarkoituksena oli "olla henkisenä yhdyssiteenä Tukholmassa olevien suomalaisten kesken."¹¹ Seuran puheenjohtajaksi valittiin faktori J.B. Lantto, josta tuli ensimmäinen suomalainen, joka valittiin mm. Ruotsin valtiopäivien jäseneksi. TSS:n toiminta alkoi isänmaalliskansallisissa merkeissä, muuttuen sittemmin isänmaallissosialistiseksi ja Suomen kansalaissodan jälkeen sosialistiseksi. Sittemmin seura on muuttunut - varsinkin 1930-luvulla - 1860-luvulla lausutun ajatuksen kannattajaksi¹² "ruotsalaisia emme ole, venäläisiksi emme tule, olkaamme siis suomalaisia." TSS:n toiminta on kuitenkin muodostunut pohjoismaisen työvoimasopimuksen johdosta enemmän suurseuraksi, jonka jäsenistö käsittää nyt useita tuhansia jäseniä. Seuran sanotaan nyt olevan epäpoliittinen.

Näiden kolmen vanhan seuran lisäksi tiedetään Tukholmassa toimineen kolme muuta suomalaisseuraa. Tukholman Sosialistinen Suomalainen Seura, joka perustettiin 1896, Tukholman Suomalainen Nuorisoseura (perustamisvuosi tuntematon) ja Tukholman Suomalainen Voimisteluseura, joka perustettiin 1912.

Tukholmassa on myös toiminut "suomalaisten sairaus- ja hautausapukassa".

Lisäksi Tukholmassa ilmestyi sanomalehti Viesti vuosina 1918-1920 päätoimittajanaan Vilho Vuokko, toimittajana tunnettu työläisrunoilija Kessi Kaatra (alk. Gustaf Adolf Lindström) sekä toimitusneuvoston puheenjohtajana Suomen vallankumousohallituksen raha-asiaivaltuutettu, dosentti Edvard Gylling.

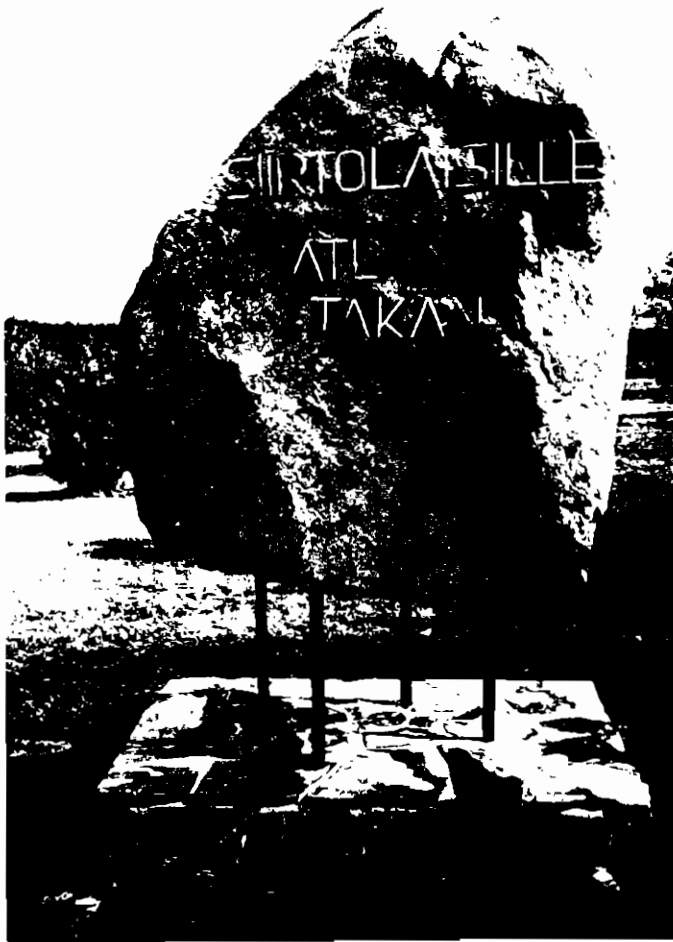
Edelleen voinee mainita Vänstergruppernas Finlandskommittén, jonka puheen-

johtajana toimi pormestari Carl Lindhagen. Komitea järjesti keräyksiä ja jakoi avustuksia Suomesta saapuneille punapakolaisille. Komitean ja Ruotsin hallituksen yhteistyön tuloksena järjestettiin useiden satojen punapakolaisten - niiden, jotka halusivat siirtyä - muutto Tukholman-Tallinnan-Pietarin kautta Neuvostoliittoon vuosina 1921-1923.

-
1. Samlingar i Lantmäteri III, 243.
 2. Kongl. stadgar rör. Bergverken och Bruken, 2 ja 6.
 3. "Oc torpara byggen oc uppe haldin wargagaarda meth sinom bohlbyom." Kr. kuninkaallisen maalan rakennuskaari XXII, § 1.
 4. Aateliston valitukset 1668. Ridderskapets och Adelns riksdagsprotokoll V, 2, s. 298. - Instruction för Landshöfdingar 28.1.1687, § 44; Instruction för Héradsfogdar 9.10.1688, § 14. - Kuninkaallinen kirje maaherroille 25.5.1696. Samlingar i Landtmäteri, I, s. 214.
 5. Arvo Yläräkkö, 80 vuotta ruotsinsuomalaista siirtolaistoimintaa, 1974, s. 12.
 6. C.A. Gottlundin papereita (signum D8 I, 3). Helsingin yliopiston käsikirjoituskokoelma.
 7. sama
 8. Valvoja-Aika, vuosikerta 1926.
 9. Arvo Yläräkkö, Ruotsin suomalainen 1/1967.
 10. Gustaf Adolf Montgomeryn paperit, Riksarkivet, Stockholm.
 11. TSS:n perustamisasiakirjat, seuran arkisto, Tukholma.
 12. TSS:n kymmenvuotisjulkaisu 1904.

Järjestösihteeri Seppo Nieminen, Suomi-Amerikka Yhdistysten Liitto r.y.

SIIRTOLAISPATSAAN PALJASTUSPUHE TÖYSÄSSÄ 14.6.1975

Olemme tänään kokoontuneet kunnioittamaan Atlantin valtameren taakse muuttaneiden siirtolaisten muistoa. Monet heistä ovat päivätyönsä siellä jo tehneet ja heidän jälkeläisensä asuttavat nyt Amerikan Yhdysvaltoja ja Kanadaa. Jotkut ovat vielä aktiivisesti työelämässä mukana, ja muutamat ovat palanneet Suomeen ja ovat juhlistamassa tätä harvinaista tilaisuutta. Sinä aikana, jolloin pääosa työeläisistäkin siirtolaisista lähti, siirtolaisuus oli laaja yleismaailmallinen ilmiö. Vilhelm

Moberg on kirjassaan Maastamuuttajat erinomaisesti kuvannut ruotsalaisten siirtolaisten muuton syitä ja niitä olosuhteita, joista he lähtivät. Monet syistä soveltuisivat selittämään siirtolaisuutta yleensä. Kuitenkin jokaisella siirtolaisella luovutta-
neella alueella on myös sille erityisleimaa antavia ominaisuuksia, jotka selittävät kyseisen alueen siirtolaisuuden laajuutta ja ajankohtaa.

Muutamia suomalaisia siirtolaisia muutti Ruotsin ja Ruijan kautta jo ennen varsinaista suurta siirtolaistulvaa. Sanotaanhan jopa yhden Yhdysvaltain itsenäisyysjulistuksen allekirjoittajan, John Mortonin, olleen suomalaissukuinen Jussi Mattinen. Kuitenkin pääosa Suomesta Atlantin taakse suuntautuneesta siirtolaisuudesta tapahtui vuosina 1867–1930. Tänä aikana Suomesta lähti 360.000 siirtolaista ja näistä 120.000 Etelä-Pohjanmaalta. Siis kolmannes lähtijöistä oli eteläpohjalaisia. Tämä lukujen suhde ei voi olla herättämättä kummastusta. Haluaisinkin nyt hetken tarkastella, mikä sai työväläiset ja hieman laajemmin ottaen eteläpohjalaiset yleensä lähtemään vaikealle matkalle ja mitä seurauksia siirtolaisuudella oli niin lähtijöille kuin taakse jääneillekin. Edesmenneen tohtori Anna-Leena Toivosen 1963 julkaisema tutkimus Etelä-Pohjanmaan valtameren takaisesta siirtolaisuudesta valaisee näitä kysymyksiä erinomaisen ansiokkaasti. Sanoma siirtolaisten mahdollisuuksista lankesi suotuisaan maaperään. Suuret nälkävuodet 1867–68 koettelivat Pohjanmaata kovasti. Tänä aikana Etelä-Pohjanmaalla kuoli nälkään ja tauteihin yli 25.000 henkeä. Tämä antoi monelle tarpeellisen lähtösyyn. Selvästikin tärkeimmät syyt eteläpohjalaisten siirtolaisuudelle olivat taloudellisia. Toisaalta Etelä-Pohjanmaan ja koko Suomenkin siirtolaisuus on yhteydessä ajan suureen murrokseen kaikilla elämän aloilla. Eteläpohjalainen yhteiskunta oli maatalousvaltainen. Maa ja talo olivat sen keskeisiä tekijöitä. Niinpä valtameren taakse lähdettiin hakemaan talon hintaa. Tämä koski niin talollisia, torppareita kuin itsellisiäkin. Perimysjärjestelmä edesauttoi siirtolaisuutta. Amerikasta sai huomattavasti helpommin kanssaperillisille maksettavat lunastussummat kuin kotimaasta. Pikkutilan jaossa väistytvä perillinen oli usein valinnan edessä; säätykierto alaspäin tai muutto Amerikkaan. Taloudellisesti painoi myös vanhemmille ja alaikäisille sisaruksille maksettava eläke eli syytinki. Kun vanhat sivuelinkeinotkin olivat tyrehtyneet, ei kotimaassa ollut paljon menetettävää, mutta valtameren takana kaikki voitettavana. Merkillepantavaa kuitenkin on, että melkein kaikki lähtivät vakaana aiko-

muksenaan ansaita talon hinta ja palata kotiseudulleen itsenäisinä talollisina. Monet palasivatkin ja monet tekivät useita ansiomatkoja Amerikkaan, mutta vielä useamman kohdalla paluu jäi vain aikeeksi.

1800-luvun lopulla Suomen liikenne ja talouselämä suuntautuivat Suomenlahdelle. Etelä-Pohjanmaalla oli nyt edessä elintason lasku. Pohjalaiseen luonteeseen on harvinaisen yksimielisesti liitetty epiteetit vapaudenrakkaus, itseensäluottavaisuus, sosiaalinen itsetunto ja yritteliäisyys. Tällaiseen luonteenlaatuun ei sopinut tyytyminen vähempään, vaan lähdettiin yrittämään muualta parempia ehtoja. Huolimatta ylpeästä ja itsetuntoisesta luonteestaan pohjalaiset olivat myös tottuneet yhteistyöhön. Niinpä yhtenä tekijänä siirtolaisuuden voimakkuudelle on nähtävä yhteishenki. Kun lähdettiin, lähdettiin joukolla.

Voidaan kyllä mainita muitakin siirtolaisuutta edistäneitä tekijöitä, mutta ne olivat vähäisempiä. Niisanottu vanhan väen asevelvollisuus - 3 vuotta - lisäsi epäilemättä nuorten miesten muuttoa. Sortovuosien laittomien kutsuntojen ja muiden venäläistämistoimenpiteiden painostuksessa Amerikan talouselämän nousukausi tuntui voimakkaansa vetona Suomessa. Amerikalla oli maine maana, missä kuka tahansa saattoi luoda omaisuuden itselleen. Amerikan vapaus ja tasa-arvoisuus houkuttelivat eteläpohjalaista luonnetta aikana, jolloin suomalainen säädty-yhteiskunta vielä katkoi kahleitaan. Elämän näennäinen koreuskin houkutteli ja ehkä pelkkä seikkailunhalukin sai jonkun nuoren miehen ottamaan ratkaisevan askeleen.

Minne eteläpohjalaiset sitten menivät? Heitä, kuten tietysti muitakin suomalaisia, oli erityisesti keskilännellä Michiganin, Minnesotan ja Ohion valtioissa sekä myös Wisconsinissa. Itärannikolla Massachusetts, New York ja Pennsylvania olivat suosiossa. Ulottipa moni matkansa kauas länteen Washintonin, Oregonin ja Kalifornian osavaltioihin asti. Erityisesti 1920-luvulla siirtolaisuus suuntautui yhä suuremmissa määrin Kanadaan, kun Yhdysvallat ryhtyi asettamaan sulkua maahan suuntautuvalle siirtolaisuudelle. Vaasan-Jaakkoo kertoo Amerikan matkaltaan, että tapasi "De Kalbis enempi Teuvan riipinkyläläisiä kuin Suomes ja koko Teuvalla". Alavutelaisia oli erityisesti Waukeganissa lähellä Chicagoo ja työväenläisiä Amasassa Michiganissa. Luonnon samankaltaisuus sekä keskinäisen turvallisuuden kaipuu johtivat siirtolaiset keskittymään samoille paikkakunnille.

Siirtolaisuusilmiötä tarkasteltaessa on huomio kiinnitettävä myös siihen, mikä oli siirtolaisuuden anti tai menetykset kotimaakunnalle. Laajamittainen muutto

aiheutti joskus työvoiman puutetta ja taloudellista tappiota. Olihan valtaosa siirtolaisista 16-40 vuoden ikäisiä. Suomessa sivistyneistä vastusti äännekkäästi siirtolaisuutta. Pelättiin niitä siveellisiä ja henkisiä vaaroja, joille alttiiksi muuttajat helposti joutuivat. Lisäksi kotiin jääneitten perheitten pelättiin joutuvan yhteiskunnan huollettavaksi. Jonkin verran näin tapahtuikin, perheitä hajosi ja ns. "amerikanlesket" koettiin moraalisenä ongelmana kotiseudulla. Kuitenkin tiedetään siirtolaisten jokseenkin hyvin huolehtineen taloudellisista ja moraalisista velvoitteistaan. Pelättiin myös viljelysten ja tilojen rappeutuvan hoidotta. Useasti kuitenkin työvoiman puute pakotti koneellistamaan ja uudistamaan maanviljelystä tavalla, joka koitui maakunnalle ja sen asukkaille hyödyksi. Vähämerkityksinen ei liene avarakatseisuus ja ennakkoluulottomuus, jota osoitettiin kotiinpalatua kunnallisissa ja valtiollisissakin luottamustoimissa. Huvittavana yksityiskohtana mainittakoon, kuinka Eemeli Huhtala Alavudelta komensi Amerikasta tultuaan vään käsien pesulle ennen ateriala. Moinen oli ennenkuulumatonta edistystä. Mainio perunalaatu "Lapuan - Niku" on puolestaan konkreettisia Amerikan anteja kotimaakunnalle.

Poisviedyn työvoiman tilalle tuotiin dollareita. Kaikkea tuotua ja kirjeissä lähetettyä rahaa ei mitenkään voida arvioida. Rahalaitosten välittämät lähetykset nousivat vuoteen 1959 mennessä summaan, joka tukkuhintaaindeksiä muuntokertoimenä käyttäen vastaisi hieman yli 3 miljardia markkaa nykyrahaa. Tällä rahalla oli etenkin maatalousvaltaisella Etelä-Pohjanmaalla valtava merkitys. Entä se tavaramäärä, joka saapui amerikanpaketteina? Erityisesti korostaisin niiden merkitystä sodanjälkeisissä ankeina vuosina. Tämän lisäksi oli laajamittaista yhteisavustusta, jonka vanhemmat läsnäolijat hyvin muistavat. Suomen vaikeuksien aikana amerikkalaiset vaivojaan säästämättä uhrasivat aikaansa ja ponnistelujaan entisen kotimaan hyväksi.

Aikanaan siirtolaisuutta usein ankarastikin kritisoitiin ottamatta huomioon sen positiivista antia. Siirtolaiseksi lähteminen oli jokaisen henkilökohtainen ratkaisu, joka perustui ajan oloihin ja vaati lähtijältä suurta uskallusta. Siirtolaisen elämä uudessa maassa ei suinkaan ollut helppoa. Yritteliäisyydellään ja sitkeydellään siirtolaiset toteuttivat unelmansa, jota olivat lähteneet hakemaan. He loivat pohjan toisen ja kolmannen polven amerikkansuomalaisten taloudelliselle vauraudelle

ja korkealle henkisel­le ja sivistykselliselle tasolle. Tärkeänä pitäisin sitä, että veri- ja tunnesiteet kotimaahan säilyttäen amerikansuomalaiset siirsivät yhteiskunnallisen ja poliittisen uskollisuutensa uuteen kotimaahan, niinkuin oikein onkin. Suomalaiset ovat kunnialla osallistuneet Amerikan Yhdysvaltain rakentamiseen. Presidentti Ford sanoi puheessaan: "Kuten muuan edeltäjästäni kerran sanoi, olemme kaikki siirtolaisten jälkeläisiä, mutta on joitakin amerikkalaisia, jotka ylläpitävät läheisempiä siteitä vanhan maan kanssa kuin muut. Näille amerikkalaisille osoitan tässä erityistä kunnioitusta. Teillä on täysi oikeus olla ylpeitä menneisyydestänne, sillä yhdistetyt taustanne ovat auttaneet rikastuttamaan maattamme ja varustamaan sen suuremmalla joustavuudella, ymmärryksellä, suvaitsevaisuudella ja voimalla. Amerikkalaisina ette ole vain korjanneet hyötyä elämästä tässä maassa, vaan olette osallistuneet mittaamattomassa määrin kansakuntamme rakentamiseen. Esi-isänne jättivät teille perinnön, josta olette oikeutusti ylpeitä. Nyt on meidän vuoromme rakentaa parempi tulevaisuus maallemme ja lapsillemme."

Näihin presidentti Fordin sanoihin yhtyen kunnioitamme tänään Pohjois-Amerikkaan muuttaneiden siirtolaisten muistoa. Siteet, jotka meillä on Yhdysvaltoihin ja Kanadaan ovat voimakkaat. Meidän velvollisuutemme on huolehtia, että suurelta osalta siirtolaisten luomiin suhteisiin perustuvat ystävyys- ja kulttuurisiteet Suomen ja Yhdysvaltain välillä laajenevat ja voimistuvat. Tähän tarjoavat ensi vuonna vietettävät Yhdysvaltain 200-vuotisjuhlat erinomaisen tilaisuuden. Monet järjestöt ovat tämän ottaneet huomioon, mutta jätän sen myös jokaisen läsnäolijan sydämelle. Muistuttakoon nyt paljastettava patsas meille siirtolaisista, jotka näiltä seudu­in lähtivät etsimään itselleen parempia elinmahdollisuuksia, mutta jotka uudessa maassa ovat lämpimänä säilyttäneet muiston kotimaastaan.

Herra Suurlähettiläs, pyydän Teitä paljastamaan Atlantin taakse muuttaneiden siirtolaisten muistopatsaan.

Mr. Ambassador, may I ask you to unveil the statue to honour immigrants beyond the Atlantic.

USA:n Suomen Suurlähettiläs Mark E. Austad:

This monument is a symbol of many important events in lives of thousand of people who migrated from this area and helped to make America as vital as it is.

I note that those who migrated did not forget the land of their birth as evidenced by this magnificent monument.

I congratulate the gentleman whose idea it was and who nursed it to completion.

I pay my respects to the simplicity of the design and to the sculptor who conceived of it.

I congratulate those who came from far places to commemorate this event.

To me this monument represents the solidarity of the friendship and understanding and mutual respect between our great countries.

You do the American Ambassador great honor to invite him here.

Prof. Pertti Virtaranta, Helsingin yliopisto

AMERIKANSUOMEA TUTKIMASSA

New Yorkissa 21.-22.3.1975 pidetyn suomen kielen opettajien seminaarin jälkeen minulla oli tilaisuus jatkaa amerikansuomea koskevia tutkimuksiani, joita varten olin työskennellyt - Lauri Karttunen apunani - kesällä 1965 kaksi kuukautta USA:ssa Ohion, Illinoisin, Wisconsinin, Minnesotan ja Michiganin ja Kanadassa Ontarion valtion suomalaisten kanssa.

Aloitin haastatteluni seminaarin jälkeisenä päivänä 23.3. New Yorkissa Brooklynissa, jonka suomalaisten pariin Suomen pääkonsulaatissa työskentelevä Anita Valkama minut asiantuntevasti johdatti. Brooklynin Finn Townissa asuu edelleen paljon maanmiehimme, vaikka viime aikoina sinne on tullut muutakin väkeä, mm. Puerto Ricosta. Nauhoitin sekä Brooklynin "Imatra-haalin" toimistossa että muistorikaassa Finn Townin talossa nimeltä "Alku toinen"; suomalaiset olivat rakentaneet sen 53 vuotta sitten. "Alku toisessa" haastattelin ensiksi herrtaista Salomaan pariskuntaa, joka 1950-luvulta alkaen on tehnyt useita onnistuneita matkoja Suomeen. Hilja Salomaa, synt. 1888 Helsingissä, tuli ensimmäisen kerran Amerikkaan jo 1906, ja hänen miehensä Tahvo Salomaa, synt. 1889 Savossa Lapinlahdella, vuonna 1912. Tahvo oli lähetetty rätätlinoppiin lisälmeen jo 7-vuotiaana, ja rätätlinnä hän on ollut New Yorkissakin aina vuoteen 1967, mm. siinä liikkeessä, jossa D.D. Eisenhower teetti pukunsa. Salomaat ovat olleet innokkaita yhdistysihmisiä, mm. he ovat laulaneet neljä vuosikymmentä paikallisessa kuorossa.

"Alku toisessa" tapasin myös Mimmi (Minnie) Kellgrenin. Misis Kellgren, o.s. Laurinmäki, on syntynyt 1890 Keski-Suomessa, Pihlajavedellä, ja tullut USA:han 1922. Mielenkiintoista kerrottavaa oli hänelläkin sekä "vanhasta maasta" että Amerikasta. Hän farmasi yli 20 vuotta, muutti sitten Brooklyniin, missä on mm. toiminut "Imatralla" emäntänä ja hoitanut "Kalevaisten" taloa.

Imatra-haalilla olisi ollut monia haastateltavia, jos vain aika olisi antanut myöten. Haali on näet edelleen etenkin vanhemman polven suosima kohtaamispaikka, jossa kyllä saa aikansa kutumaan. Siellä minua odottivat mm. Hilda Suovanen ja Hilja Hansson, joita sitten nauhoitin kansliahuoneessa. Hilda Suovanen (o.s. Saarinen) on syntynyt 1891 Askaisten Livonsaarella, ja vaikka hän jo v. 1910 on tullut USA:han, on hänen puheessaan yhä erittäin selvä lounaissuomalainen leima. Hilja Hansson, o.s. Palmroos, taas on syntynyt 1889 Helsingissä ja tullut Amerikkaan samoin v. 1910. Misis Hansson on pitkään kirjoitellut Brooklynissä ilmestyvään Esa Arran toimittamaan "New Yorkin uutiset" - lehteen hauskoja pakinoita, joissa aivan vilisee fingliskan sanoja.

Imatra-haalilla suostui nauhoitettavakseni myös Mikko Leskinen, saatuaan minulta ensin tyydyttävän selvityksen siitä, minkä vuoksi täällä Brooklynin Finn Townissa olen ja maanmiehidni haastattelin. Mikko Leskinen on Kannaksen poikia, syntynyt 1889 Käkisalmessa, missä oli kirjapainossa latojanoppilana kunnes muutti Helsinkiin; siellä hän työskenteli maalarina siihen saakka kunnes 1911 lähti Amerikkaan.

Viimeinen New Yorkissa haastattelemani suomalainen oli Tyyni Kalervo, jota

nauhoitin hänen baarissaan "Little Finlandissa". Misis Kalervo on syntynyt 1900 Haukiputaalla, asunut 5-vuotiaasta Helsingissä, kunnes 1923 tuli Amerikkaan, ensin Kanadaan Montrealiin, sieltä seuraavana vuonna USA:n puolelle Buffaloon ja sitten pian Brooklyniin. Tyyni Kalervo muistelee erityisen mielellään v. 1970 tapahtunutta presidentti Kekkonen käyntiä ravintolassaan, jossa korkealle vieraalle ja hänen seurueelleen oli tarjottu mm. "törkiä" (= kalkkuna). "Little Finlandin" seinässä oleva valokuvakokoelma on arvokas todiste tuosta muistettavasta vierailusta.

Kaikki haastattelemani New Yorkin suomalaiset olivat ensimmäisen polven emigrantteja, joiden kielenkäyttöön amerikanenglanti on sangen vähän vaikuttanut. Eräät heistä eivät olleet englantia paljon tarvinneetkaan, koska suomalaista seuraa oli ympärillä riittämiin. Kertomusten aiheet vaihtelivat "farmauksesta" (= maanviljelyksestä) räätälin ammattiin (joka oli ollut erityisesti New Yorkin suomalaisten suosima) ja rakennustöihin. Nauhoihin tuli tietoja myös Brooklynin kasvusta maalaishäädystä kukoistavaksi kaupunkiyhdyskunnaksi, suomalaisten osuudesta tuossa kehityksessä ja Brooklynin nykyisestä asujaimistosta.

Maaliskuun 25:ntenä lensin Minneapolisiin, jossa (osaksi myös Mississippin toisella puolella olevassa St. Paulin kaupungissa) sijaitsee Minnesotan valtioneuvoston opisto (n. 50 000 opiskelijaa). Se on huomattava Skandinavian kielten ja kulttuurin opetus- ja tutkimuskeskus. Skandinavian osaston yhteydessä on myös suomen kielen ja kulttuurin opetus, opettajina lehtori Hannele Jönsson ja assistentti Tuulikki Sinks. Suomea opiskelevia on tasan 50. Heistä moni on - ainakin osaksi - suomalaista sukujuurta. Täällä neuvottelin Skandinavian osaston johtajan prof. Allain Simpsonin (hän on Norjan kirjallisuuden tutkija) ja tiedekunnan dekaanin prof. Nils Hasselmon (amerikanruotsin ekspertti) kanssa suomen kielen opetukseen liittyvistä kysymyksistä, mm. Suomeen kesällä 1975 palaavan Hannele Jönssonin seuraajasta (joksi nyt on valittu fil. lis. Börje Wähämäki Oulusta). Minnepoliissa työskentelevistä Suomen kulttuurin tutkijoista on mainittava prof. Douglas Ollila (Augsburg College) ja Michael G. Karni; viimeksi mainitun toimipaikka on arvokasta työtä tekevä tutkimuslaitos "Immigration History Research Center", jonne on pelastettu paljon amerikansuomalaista kirjallisuutta, sanomalehtiä, lukuisten yhdistysten pöytäkirjoja ym. asiakirjoja ja käsikirjoituksia (mm. suuri määrä vain käsikirjoituksina olevia amerikansuomalaisia näytelmiä).

Minnepoliissa saatoin neuvottelujen ja muun "virallisen" ohjelman lomassa haastatella muutamia ensimmäisen ja toisen polven amerikansuomalaisia, osaksi eräissä kaupungin vanhainkodissa ("Bryn Mawr Nursing Home"), osaksi Minneapolisiin Finn Townissa. Mainitussa pienehkössä vanhainkodissa oli johtajan ilmoituksen mukaan kahdeksan suomalaista. Heistä nauhoitin kolme miestä. Kalle Manner (eli Charlie Maneri), ent. Sulonen, on syntynyt 1886 Ruoveden Muroleessa ja sieltä ennen ensimmäistä maailmansotaa lähtenyt uuteen maahan. "Kun oikeen suariks puhutaan niim min oom potkukelkalla tullu Amerikkaan", sanoi Manner ja selitti, että hän potkukelkalla tuli Näsijärven jäätä myöten Tampereelle, josta junalla Hankoniemeen. Aadolf Hiivala, vanha mainari, oli syntynyt 1894 Ylä-Michiganissa. Kolmas haastattelemani, Nestori Samuelsson, ent. Kämärä, on syntynyt 1903 Minnesotassa; isä Hermann Kämärä (kuoli 1966) oli lähtenyt jostakin päin Kainuuta, äiti Anna Haverinen Kuusamosta.

Seuraavan päivän (27.3.) ohjelmassa oli - yliopiston tarjoaman lounaan jälkeen - Minneapoliin "suomalaiskaupunki". Väsymätön avustajani Hannele Jänsson ajoi "Morgan Avenue Lutheran"-kirkkoon, jossa suomalaisen jumalanpalveluksen piti alkaa klo 14. Jumalanpalvelus oli kuitenkin lumimyrskyn vuoksi peruutettu, ja tästä oli paikallisissa radiolähetyksissä asianmukaisesti ilmoitettu. Kirkko olikin aivan kinosten ympäröimä. Vain pastori Chester R. Heikkinen oli sisällä. Häneltä saimme 150-jäsenisen suomalaisseurakunnan nimi- ja osoiteluettelon sekä hyviä vihjeitä siitä, keiden luo olisi syytä mennä. Ensiksi pastori Heikkinen johdatti meidät Kankaan taloon, jossa elävät William J. Kangas (ent. Kangasniemi) ja hänen vaimonsa Meimi. Misis Kangas on syntynyt 1904 Annandalessa suomalaisista vanhemmista (isä Jaakko Pukkila Kauhajoelta, äiti Olga Mattila Karijoen Myrskystä), mutta "mestari" Kangas 1902 "vanhassa maassa" Lapualla, josta kuitenkin perhe lähti sotaväkeentoukseen pakenoon Amerikkaan Vilin ollessa vasta 1/2-vuotias. Vanhemmat farmasivat Minnesotassa "Oulun kontrilla" kauan, aina v:een 1907, mutta Vili lähti maailmalle, ensin (1918) Duluthiin suomalaisen "Päivälehdän" juoksupojaksi ja sitten latojaksi, sen jälkeen 3 vuodeksi sotaväkeen ja v. 1922 Minneapoliin kaupunkiin postin palvelukseen, siinä toimessa hän ehti olla melkein 40 vuotta ennen eläkkeelle siirtymistään. Henkisesti ja ruumiillisesti erittäin virkeä William Kangas osoittautui sujuvaksi kertojaksi, hän kertoi kiintoisia asioita mm. uudisraivaajien elämästä "Oulun kontrilla".

Samassa kaupunginosassa meillä oli illalla Olga Kannon luona oikein kielikoulu. Olga Kanto, joka on syntynyt 1890 Kemin Lautiossaressa ja muuttanut sieltä USA:han 1910, puhui tyypillistä ensi polven amerikansuomalaisten fingliskaa, kun taas hänen Minneapoliissa syntyneen sisarentyttäreensä, opettaja Elsie Kalioisen suomi oli jo vahvasti englantilaisten lainasanojen ryydittämää. Samantapaista kuin Olga Kannon fingliska oli naapuritalosta "koolattujen" (= puhelimitse kutsuttujen) sisarusten kieli; he olivat Ida Hanka (synt. 1894) ja Amelia Baier (synt. 1896), molemmat syntyneet USA:ssa. Sisarusten isä Johan Sarppo oli syntynyt lissä ja tullut USA:han sotaväkeentoukseen pakenoon, kuten monet muutkin suomalaiset; äiti Valpuri Takkinen oli Pudasjärveltä. "Menahkassa ne miittasi (= tapasivat) toisensa."

Maaliskuun 28. päivänä, kun Minnesotassa (nimen voisi taivuttaa kuten muuan M:n savolainen: Minnesovassa) raivonnut kova lumimyrsky oli hellittänyt ja tiet nopeasti aurattu. Lähdin pääsiäislomalla olevan lehtorimme Hannele Jänssonin kanssa ajamaan Minnesotan vahvimille suomalaisseuduille, osaksi samoille joissa olin ollut kesällä 1965. Tämän viisi päivää kestäneen matkan ensimmäinen työskentelypaikka oli "Myllykylä" eli New York Millsin kaupunki. Siellä Northwestern Publishing Companyn kirjapainossa, jossa sijaitsee myös kaksi kertaa viikossa ilmestyvän "Amerikan Uutiset" -lehden toimitus ja konttori, tapasimme kirjapaino- ja lehtiyrityksen päämiehen Russel O. Parran ja lehden toimittajan Topi Halosen. Heiltä saimme hyödyllisiä tietoja haastatteluja varten. Mr. Parra tarjoutui myös majoittamaan minut kauniiseen kotiinsa ja avustamaan autollaan kuljetuksissa. "Myllykylässä" fingliskan tutkija mielellään työskentelisi useita viikkoja, siksi paljon kaupungissa ja sen lähitienoilla asuu suomalaista kansaa. Seudun suomalaisasuksesta kertovat lähitienoon "kylien" (osaksi jo autoituneiden) suomalaisvivahteiset nimet. Siellä on esim. Runeberg, Topelius, Snellman, Lehtijärvi, Susijärvi ja Heinola. Mutta kun käytettävissä oli vain pari päivää, katsoin parhaaksi jättää lumisten maisemien kiertelyn ja keskittyä muutaman hyvän kertojan haastatteluun. Yksi sellainen löytyi kaupungin vanhainkodista: Alfred Korvela, jonka puhetta äänitin 21/2 tun-

tia. Hän on syntynyt 1889 Kannuksessa Yliviirteen kylässä, muuttanut 10-vuotiaana Alavieskaan ja 1911 tullut USA:han, ensin Fitchburgiin (Mass.), sitten Dakotaan ja vihdoin Minnesotaan, jossa hän pisimmän aikaa farmasi Finlaysonin "kontrilla". Alfred Korvelalla oli paljon puhumista sekä "vanhasta maasta" että Amerikasta, ja hänen kerrontansa oli värikästä, huumorin höystämää. Heinolan "kontrilla" kävin Eino ja Jennie Hentilän hyvin hoidetulla farmilla. Kumpikin on syntynyt samalla Heinolan "kontrilla" suomalaisista vanhemmista, "mestari" v. 1900 ja "misis" v. 1911. Eino Hentilän vanhemmat olivat Matti Hentilä Revonlahdelta ja Santra Hyrynkangas Paavolasta; Jennie Hentilän vanhemmat Kusti Vihtori Hemminki Kauhavalta (synt. 1883, kuoli 1971) ja Ruusa Virkkala Toholammilta. Kotioloissa Eino ja Jennie Hentilä puhuvat milloin suomea milloin englantia. Tietyt asiat, esim. maatalouden koneisiin liittyvät, sujuvat parhaiten englanniksi, mutta vuosisadanalun farmauksen kuvailuun suomi tuntui luontuvan oikein hyvin.

New York Millsin "metsäkontrilla" olin yhden illan Jalmari ja Ida Tumbergin farmilla sekä "mestaria" että "misisistä" nauhoittamassa. Kumpikin on syntynyt "Myllykylässä", mutta heidän vanhempansa olivat olleet niin vahvoja suomalaisia, etteivät juuri englantia osanneet. Jalmari Tumbergin vanhemmat Eerikki Tumperi Kuusamosta ja Kustaava Räisänen Kemijärveltä olivat tulleet Minnesotaan jo 1882. Ida Tumbergin isä, Heikki (Henry) Fiskari, oli Limingasta, tullut USA:han 1879, ja äiti, Kustaava Rimpilä Lohtajalta. Jalmari ja Ida Tumberg ovat vaurauden karttuessa lisänneet viljelyksiään niin että peltoala oli noussut 280 eekeriin (= lähes 115 ha); karjaa tilalla oli 75 pöytä, niistä 30 lypsävää. Kun lisäksi kuulin, että Ida ja Jalmari Tumbergilla on jo 45 jälkeläistä, sain tällä farmilla vahvan näytön suomalaisten suuresta osuudesta Minnesotan asuttamisessa.

Myllykylän jätettyämme ajoimme Wadenan kautta kohti pienoista Sebekan kaupunkia. Siinä ja sen ympärillä elää satoja suomalaisia. Lähellä kaupunkia poikkesimme ensin Salmelaan, jonka vanhaa isäntää, Minnesotan "rautarensillä" 1902 syntynyttä Lauri Salmelaa nauhoitin "haussin upsteella" (= talon yläkerrassa), hänen isänsä Rikhard Salmela oli syntynyt Simossa ja äiti, Anna Kustaava Toivanen, Suomussalmen Kerälän kylässä. Sitten tulikin pitkä pysähdys "Matin haussilla", jossa Arthur ja Hulda Mattie (ent. Matti) vanhuuttaan viettävät. Kumpikin on syntynyt 1894 Sebekassa, mutta heidän kotikielensä näytti olevan suomi. Arthurin isä, Aapram Matti, oli syntynyt Turtolassa, äiti Maria Johanna Penttar Suomen Pellossa. Misis Huldin vanhemmat taas olivat Jussi Putikka ja Maria Ketola, kumpikin kotoisin Etelä-Pohjanmaan Juvasta. Paljon on maailma muuttunut heidän elin-aikanaan. "Oomma elänee härjistä ilmalaivaan", totesi misis Mattie.

Sebekassa tapasin 1965-kesän matkani hyvän kertojan Pluumin Jussin eli John Blomin (synt. 1897), joka tuolloin asui chippewa-intiaanien Pine Point-nimisessä reservaatissa, koska hänen vaimonsa Emma oli "intti". Emma oli kuollut ja Jussi muuttanut Sebekaan asumaan 80-vuotiaan sisarensa Hilman kanssa. Suomen kielen vahvuudesta tämäkin sisaruspari oli oiva osoitus: ovat syntyneet farmilla Sebekan lähellä, eivät ole koskaan käyneet Suomessa, mutta suomea puhuvat keskenään. Sisarusten isä oli ollut Jaakko Lumijärvi (myöh. Blom) Tervolasta (synt. 1862, kuoli 1940) ja äiti Anna Ruokangas Taivalkoskelta (synt. 1876, kuoli 1971). Intiaanien kanssa kauan eläneellä mainiomuistisella Jussilla oli paljon kiintoisaa kerrottavaa paitsi mieliharrastuksestaan metsästyksestä myös inttien hautaustavoista, kala-

jumalalle ja vedenjumalalle uhraamisesta, "pau-au" -juhlasta ym.

John Blom muistelee. Sebeka, Minnesota.

Seuraava pysähdyspaikka oli Menahgan pieni kaupunki ja siellä jälleen hyvin suomalaisvoittainen kaunis vanhainkoti. Haastatelluista jäi erityisesti mieleen 1880 Sotkamossa Ala-Sotkamon kylässä syntynyt Jaakko Vihtori Hiltunen, joka 1906 lähti "vanhasta maasta" isän hyvästellessä seuraavin sanoin: "Piä piru seleksi takana ja Jumala silmäisi eessä." Tämän voimakkaan vanhuksen puhe oli loogisen varmaa, ilmaisultaan vivahteikasta ja sisällöltään arvokasta.

Menahgan vieraanvaraisessa vanhainkodissa nauhoitin Jaakko Hiltusen lisäksi kahta USA:ssa syntynyttä suomalaista. Heistä Lempi Ylitalon (synt. 1906) isä Viktor Saarinen oli lähtöisin Uudestakaupungista, ja äiti, Tiina Arola, Muhokselta. Toisen haastattelemani, Valpuri Pousun (synt. 1895) isä oli Renne Kähkönen Kuhmon Lentiirasta ja äiti Valpuri Haverinen samoin Kuhmosta. Minun haastatellessani Jaakko Hiltusta ja mainittuja "misiksiä" Hannele Jönsson äänitti toisella nauhurilla kahta muuta vanhainkodin vanhusta, nim. Emma Johanna Matsonia (o.s. Limanen, synt. 1887 Karstulassa) ja Amanda Josefiina Jokea (o.s. Laakso, synt. 1888 Tl.La-pissa).

Menahgasta jatkoimme toisena pääsiäispäivänä kohti pohjoista, auringon pais-

taessa tienvierien korkeille hangille. Virginian kaivoskaupungissa vain pysähdyttiin, kun halusin palauttaa mieleen niitä "poortitaloja", joiden suomalaisia asukkaita olin 10 vuotta sitten Lauri Karttusen kanssa tavannut ja haastatellut. Saimme kuulla, että silloisen kortteeripaikkamme haltija Werner Saranen ja hänen huolehtivainen emäntänsä olivat kuolleet - kuten enimmäkseen muutkin tuon matkan kertojamme. Ajoimme edelleen Cockin kaupunkiin tavataksemme siellä siirtolaisuudentutkijan Michael Karnin äidin, Aina Kärnän. Aina Kärnä on hänkin omistanut viimeiset vuodet siirtolaisuuden tallennustyöhön. Hänen talonsa ulkorakennuksineen on kuin amerikansuomalaisen siirtolaisuuden museo, täpö täynnä maanmies-temme nurkista ja ullkakoilta löytyneitä tavaroita; niiden historiaa misis Kärnä meille seikkaperäisesti selvitti. Hänenkin suomensa oli hyvin sujuvaa, vaikka hän oli toisen polven amerikansuomalainen, syntynyt 1904 Etelä-Dakotassa. Misis Kärnän molemmat vanhemmat, isä Oskar Niemi ja äiti Alma Kyrölahti, olivat lähteneet Alajärveltä, ja vahva alajärveläinen sävy oli Aina Kärnäkin puheessa.

Aina Kärnä oli järjestänyt kodissaan myös haastattelun paikalliseen sanomalehteen "Cook News Heraldin". Haastattelijana toimi lehden Suomen asioita käsittelevä avustaja Helmi Koivu, joka muuten toivoi saavansa Suomea koskevaa tiedotusainesta voidakseen sen pohjalta kirjoitella englanninkielisiä artikkeleitaan (Osoite: Mrs. Helmi Koivu, Cook Minn 55923).

Huhtikuun ensimmäisen päivän aamulla lähdimme misis Kärnän opastamina Cookista peninkulman päässä olevalle Saaren farmille, jota viljelee Katri Saari yhdessä Edwin-poikansa kanssa. Katri Saari, o.s. Laakkonen on syntynyt 1893 Nivalan Maliskylässä, tullut USA:han 1913 ja mentyään naimisiin Kuortaneella 1888 syntyneen mainarin Kusti Saaren kanssa asettunut 1922 nykyiselle farmille. Katri Saaren vuolas kerronta oli edelleen syntymäseudun Nivalan murretta, vain amerikanenglannin sanoilla mukavasti höystettyä.

Katri Saaren luona loppuivatkin Minnesotan nauhoitukset, ja ajoimme yhtä päästä - pysähtymättä edes "Mäkisen kontrille", vaikka sinne tienviitta ja muisto kesän 1965 onnistuneesta poikkeamisesta houkuttelivatkin - "Miniapeliin", kuten amerikansuomalaiset sanovat.

Huhtikuun toisena päivänä lensin Minneapolisista Kandan puolelle Länsi-Ontariossa olevaan Thunder Bayhin, jonka nuoreen yliopistoon "Lakehead Universityyn" oli 2 vuotta sitten saatu aikaan suomen kielen lehtoraatti. Lehtorina toimii Maija Kainulainen, ja hänellä on peräti 42 oppilasta. Työtaakka on raskas, kun eritasoisten ryhmien opetuksen lisäksi on vielä pidettävä luentoja Suomen kulttuurista. Lisäksi lehtori osallistuu - tietenkin vapaaehtoisesti - paikallisten suomalaisteurojen toimintaan erityisen ponnekkaasti, kuten huomasin. Maija Kainulaisen oivana apuna on Hillerest High Schoolin suomen ja englannin opettaja Tellervo Kähärä ja kirjastoasioissa yliopiston suomalaissyntyinen kirjastovirkailija Vivian Nyssönen. Lakeheadin yliopiston edustajien, dekaani toht. B. Melnykin ja kielten osaston johtajan prof. Leo Zawadowskyn kanssa neuvottelut Lakeheadin yliopiston suomen opetuksen tulevaisuudesta sujui-
vat nopeasti, niin että täälläkin minulle jäi aikaa tallentaa suomalaisten siirtolaisten kerrontaa sekä Thunder Bayssa (= entiset kaupungit Port Arthur ja Fort William) että ympäröivällä maaseudulla, assistenttini Maija Kainulainen

ja oppaina ja autonkuljettajina paikalliset suomalaiset Eric Pederson ja Markku Metsäranta. Thunder Bay on nuori kaupunki. Se muodostettiin 1972 yhdistämällä vierekkäiset kaupungit Port Arthur ja Fort William eli "Artturi" ja "Viljami", kuten suomalaiset sanovat. Artturin puolella ensimmäiset nauhoitukset tein Dawson Cort -nimisessä vanhainkodissa, jonka 242 asukkaasta sanottiin suomalaisia olevan yli puolet. Haastateltavinani olivat Svante Luoma, ent. Sarviluoma, synt. 1890 Karvian Sarvelassa, tullut "Artturiin" 1911; Anna Nykänen (ent. Murtoniemi), o.s. Järvelä, synt. 1892 Lappajärven Itäkylässä, tullut Kanadaan ("Viljamiin") 1913; Iida Toivonen (ent. Inkinen), o.s. Puputti, synt. 1899 Kaukolan Rokosinan kylässä, tullut Kanadaan 1930; Elli Halminen (ent. Lehtinen) o.s. Nyman, synt. 1901 Tl. Lapissa, tullut Kanadaan 1924.

Artturin puolella omassa talossaan elää Meeri Kumpula, jonka luokse sitten ajeltiin. Meeri Kumpula, o.s. Räsänen, on syntynyt 1906 Tuusniemen pitäjän Laukka-ahon kylässä, tullut Kanadaan 1927 ja mennyt naimisiin 1929 kүүлun karjankasvattajan ja karjanmyyjän Ellu Kumpulän kanssa (Ellu oli syntynyt Iisalmen mlk:ssa, elänyt sitten Tyrnävällä ennen Kandaan muuttoaan). Kumpulän suuri farmi oli "Mokoman kontrilla", noin 25 mailin päässä Thunder Baysta.

Lauantaina 5. huhtikuuta oli ohjelmassa kierros Intolan kontrille ja "Kamanistikujalle". Intolassa asuu Anna Koivu, jonka Maija Kainulainen aikaisemmalta käynnillään oli huomannut todelliseksi kertojalahjakuudeksi. Kaksi tuntia nauhaa tuli yhdellä istumalla, eikä minun tarvinnut misikselle monta kysymystä väliin heittää. Aina Koivu (ent. Svedberg), o.s. Hyvärinen, on syntynyt 1888 Helsingissä, tuli 1903 USA:han ja sieltä 1909 Kanadaan. Misis Koivu on myös hyvä kirjoittamaan. Nimimerkillä "Mökin muori" hän on julkaissut Canadian Uutisissa monia pakinoita, joista lukijat kuulemma kovin pitävät. Kiintoisa oli hänen laaja päiväkirjansa, johon sain tutustua. Siinä hän hyvin avoimesti kuvailee hetken tunnelmiaan, myös monia elämässä kohtaamiaan vastoinkäymisiä ja murheita.

"Kamanistikujalla" eli "Kämässä" (virall. Kaministikwia) oli hohtavien kevätthankien keskellä Jankko Possakan kaunis talo. Jaakko on syntynyt 1903 Haukiputaan Kellossa, tullut Kanadaan 1924, ollut aluksi metsätömiehenä ja v:sta 1931 farmarina. Hänen kertomustensa aihealaa olivat mm. metsätyöt, "hunting" (=metsästys) ja havainnot intiaanien elämästä. Päivän kierroksen päätti lyhyt nauhoitus Aatami Leväsen luona. Aatami on syntynyt 1900 Joroisten pitäjän Maaveden kylässä, tullut 1925 Kanadaan, jossa farmannut v:sta 1930 lähtien.

Seuraavana päivänä eli 6. huhtikuuta ajoimme ohi "Kakäpekan" (Kakabe-ka) putouksen Nolaluun (virall. Nolalu) seudulle ja siellä Siikajärven (Whitefish Lake) rannalle, Eemil Pantin farmille. Aivan perille emme Eric Pedersonin autolla päässeet, niin vahvasti oli lunta. Eemil Pantti on syntynyt 1902 Hongonjoen Auneskylässä, tullut 1927 Kanadaan. Eemil Pantti viljelee maata, mutta sen ohessa kalastaa uutterasti, "hunting" (= metsästys) ja "trapping" (= pyydytys raudoilla). Tästä kaikesta ynnä naapureidensa "inttien" elämästä hän kertoi asiantuntevasti, Hongonjoen vanhaa murretta muutamalla fingliskan sanalla vahvistuen.

Intolassa, Artturissa ja nyt viimeksi Nolaluussa on asunut seuraava haastateltu Eino Ahola, joka on syntynyt 1905 Säkkijärven Laisniemen kylässä, pari kilometriä nykyisen rajan itäpuolella, ja tullut Kanadaan 1924.

Samana päivänä illalla Artturiin palattuamme nauhoitin Werner Tapion muisteluita. Tapio on syntynyt 1901 Vähänkyrön Hiiripellossa, ottanut osaa vapaussotaan ja Aunuksen retkeen, tullut 1923 Port Arthuriin, jossa siitä alkaen asunut. Tapion Wernerin haastattelun jälkeen oli vielä Japi ja Hanna Rekolan luona käynti. Siitä Majjalahtori oli sopinut heidän tyttärensä Aili Rikkosen kanssa. Oli jo Rekolan vanhusien maastamenoaika, kun heidän haussinsa ovea kolkutimme, mutta ovi avattiin ja ystävällisesti meidät, vanhanmaan vieraat, vastaan otettiin.

Entinen farmari Jani eli Hanne Rekola on tätä nykyä Artturin vanhimpia suomalaisia, syntynyt 1885 Suoniemen Sarkolassa ja tullut Kanadaan jo 1906. "Vanhassa maassa" Rekola on käynyt kahdesti, ensimmäiseltä käynniltä hän toi mukanaan vaimon, Hanna Jokisen, kotoisin samasta Sarkolan kylästä. Iäkäs pariskunta elää kahden omassa pienessä talossaan Artturin puolella, mutta lähellä asuva Aili-tytär käy usein vanhempiaan katsomassa. Kauan en tietenkään voinut vanhuksia valvottaa, koska väsymys alkoi heitä vaivata, mutta seuraavana aamuna (7.4.) jatkoin nauhoituksia heidän kanssaan.

Seuraavan päivän ohjelmaan kuului myös ensin lyhyt Matti Ylätalon haastattelu - Matti on syntynyt Soinissa Hautamäen kylässä 1904, tullut Kanadaan 1927 - ja sitten Viljamin puolella Elsa Mäen nauhoitus. Misis Mäki (o.s. Forsbäck) on syntynyt Vesilahden Inhansalmessa 1888, tullut 1921 Kanadaan, jossa avioitui 1926 kannukselaisen Nestori Mäen kanssa. Henkisesti misis Mäki on oivallisessa kunnossa, vaikka liikkuminen on vaivoillaista. Hän asuu sisarentyttärensä Peggyn kauniissa talossa ja on hyvin tyytyväinen elämäänsä; sisarentyttären mies Stan Dromisk on muuten Lakeheadin yliopiston kasvatustieteen professori, tuntee Suomen oloja ja on Suomesta suuresti kiinnostunut.

Samana päivänä illaksi oli Artturin puolella sijaitsevaan Finlandia Clubiin järjestetty käyntini johdosta tilaisuus, jossa salintäyteiselle suomalaiskansalle kerroin Karjalaaan tekemistäni tutkimusmatkoista. Juhlassa tapasin monia sellaisia vanhan polven siirtolaisia, jotka olisivat olleet halukkaita kertomaan nauhaan muistojaan elämänsä varrelta - mutta valitettavasti enää vain yksi työpäivä Thunder Bayssa oli jäljellä.

Viimeisenä Kanadan päivänäni (8.4.) menin vanhainkotiin, lähinnä tavatakseni Thunder Bayn komean ja suosittu poliisimestarin Onni Hartyn äitiä, Hilma Hartya, ent. Hartikaista. Misis Harty on syntynyt 1899 Karvian Sarankylässä, tullut Artturiin 1910 ja siellä avioitunut 1916 Alapitkältä lähteneen Pekka Hartikaisen kanssa. Misis Harty oli oivallinen fingliskan puhuja. Häneltä otin puhetta vain hiukan toista tuntia, mutta tuossa erässä on useita amerikansuomelle tyypillisissä sanontoja aidoissa käyttöyhteydessä. Muut samassa vanhainkodissa haastattelemani olivat Johanna Aalto, o.s. Lindén, synt. 1900 Juupajoella Jaakkolan kylässä, tullut Kanadaan 1923; Martta Kylander, synt. 1899 Kotkassa, tullut Kanadaan 1910 äitinsä kanssa, isä oli tullut 11/2 vuotta aikaisemmin.

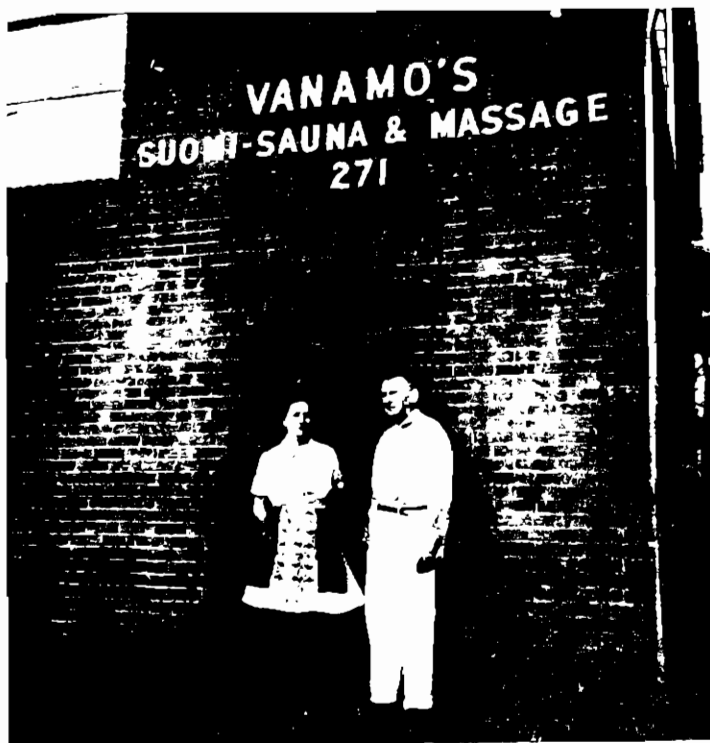
Tuon viimeisen päivän iltaan kuuluivat vielä lähtölöylyt Suomen konsulin A. Arthur Kajanderin upeassa saunassa, mikä kiittäen tulkkoon tässä mainituksi.

Keskustelujen aiheet Kanadan puolella olivat enimmäkseen samoja kuin Minnesotassa: "vanhan maan" muistoja ja matka Amerikkaan - jos haastateltu oli ensimmäisen polven siirtolaisia - alkuvaikeudet esim. työpaikan ja asunnon saannissa, kieli-

vaikkeudet, farmarin ja hänen "misiksensä" arkielämää (pellonraivaus, maanviljelys, raha-ansiot, ruoat, naapurit) metsästys ja kalastus, yhdistystoiminta. Tärkein ero oli ehkä se, että Port Arthurin seudulla en tavannut vanhoja kaivosmiehiä eli mainareita, joita taas on runsaasti Minnesotassa. Toisaalta Port Arthurin puolella oli enemmän entisiä metsätyöläisiä ja rautatienrakentajia kuin Minnesotassa.

Fingelskan rakenteessa ei USA:n ja Kanadan välillä ole sanottavia eroja. Englantilaisperäisten lainojen suhteellinen määrä oli näillä Kanadan suomalaisilla vähäisempi kuin yleensä USA:n puolella, mutta tähän on luonnolliset syyt: Port Arthurin suomalaisalueen yhtenäisyys, suomalaissiirtolaisuuden nuoruus ja suomalaisen siirtoväen liikkumattomuus.

Thunder Baysta palasin 9.4. New Yorkiin ja lentokentältä ajoin - hotelliin tavarat jätettyäni - Anita Valkaman kyydissä Cliftoniin tavatakseni "Suomi-saunan" pitäjät Jalmari ja Irma Vanamon. Jalmari Vanamon tuntevat eivät vain New Yorkin suomalaiset vaan myös monet "vanhan maan" amerikankävijät, jotka hänen saunassaan ovat saaneet taitavan käsittelyn ja makeat löylyt. Vaikka Jalmari Vanamo on jo 75 vuotta täyttänyt, yhä hän "runnaa" liikettään, eikä asiakkaista näy olevan puutetta. Vahinko, että nauhuri jäi tällä kertaa hotelliin, sillä niin

Irma ja Jalmari Vanamo saunaliikkeensä edustalla. Clifton, New York.

herkullisia juttuja Jalmari Vanamo kertoi, mm. jokin vuosi sitten kuolleesta hyvin tunnetusta suomalaisesta Kuljun Kallesta. Toivon hartaasti, että joku nauhurin omistaja taitavasti tallentaisi ääninauhoihin Jalmari Vanamon arvokasta muistitietoa ja hauskaa kerrontaa.

Seuraavana päivänä eli 10. huhtikuuta Suomi-seuran paluulento Helsinkiin toi kotimaahan koneentäyden amerikanmatkan tehneitä turisteja muistoiheen ja tuomi-
sineen - sekä yhden tyytyväisen kielentutkijan nauhereineen ja ääninauhoiheen. Kaikkiaan nauhoihini kertyi puhetta 38 tuntia yhteensä n. neljäلتäkymmeneltä ensimmäisen ja toisen polven amerikansuomalaiselta. Kertynyt aines, jota parhail-
laan käsitellään, on tärkeä lisä amerikansuomea koskeviin tutkimuksiini lähinnä murren-
äytteiden osalta, koska 1965-vuoden matkallani en nauhoittanut New Yorkissa enkä Port Arthurin seudulla. Myös amerikansuomen sanakirjaani sain huomattavaa täydennystä, erittäinkin metsästyksen ja kämppeilämän alalta.

TIEDOTUKSIA

Dos. Reino Kero, Turun yliopisto

TURUN YLIOPISTON YLEISEN HISTORIAN LAITOKSEN SIIRTOLAISHISTORIAN
TUTKIMUS ESILLÄ KANSAINVÄLISISSÄ KONGRESSEISSA

Viimeksi kuluneen kymmenen vuoden aikana on Yhdysvalloissa herännyt voimakas mielenkiinto siirtolaishistorian tutkimustyötä kohtaan. Myös suomalaiset siirtolaiset ovat tulleet aikaisempaa huomattavasti intensiivisemmin tutkimustyön kohteeksi. Samanlainen ilmiö on ollut havaittavissa Kanadassa, jossa nimenomaan Lakehead University on ollut kiinnostunut Kanadan suomalaisten historiasta. Tämä yliopisto on kerännyt jonkin verran Kanadan suomalaisia koskevaa materiaalia, ja viime kesänä se järjesti Kanadan suomalaisten kesäjuhlien yhteydessä symposiumin, jossa käsiteltiin Kanadan suomalaisten historiaa. Pääosa esitelmistä oli Turun Yliopiston yleisen historian laitoksen siirtolaishistorian tutkimusryhmän pitämiä. Fil.kand. Keijo Virtanen esitteli siirtolaishistorian tutkimustyötä Suomessa, dosentti Reino Kero tarkasteli Kanadasta Suomeen ulottunutta siirtolaisvärväystä ja Kanadaan menneiden suomalaisten lähtöalueita. Lisäksi luettiin fil.kand. Arja Pillin esitelmä Kanadan suomalaisesta sanomalehdistöstä. Esitelmän pitäjä ei ollut voinut saapua itse symposiumiin. Rovasti Yrjö Raivio Copper Cliffistä, Ont., esitteli kesällä ilmestyvää Kanadan suomalaisten historiaansa. Fil.tri Jean Morrison taas esitelmöi Thunder Bayn alueen siirtolaisryhmistä, joiden joukossa suomalaisilla on erittäin huomattava asema. - Kaiken kaikkiaan symposiumista todettiin, että se oli ensimmäinen Kanadassa pidetty suomalaisten siirtolaisten historiaa käsittelevä kongressi ja että tämän tutkimuskenttää kartoittavan kongressin jälkeen on olemassa aikaisempaa paremmat mahdollisuudet Kanadan suomalaisten historian tutkimiselle.

Myös elokuun lopussa pidetyssä maailman historiantutkijain XIV kongressissa suomalainen siirtolaishistorian tutkimus oli huomattavasti esillä. Kongressissa dosentti Sune Åkerman esitteli raporttinsa "From Stockholm to San Francisco", jossa tarkasteltiin siirtolaishistorian tutkimustyön edistymistä viimeisten 15 vuoden aikana. Åkerman totesi, että tutkimustyö on ollut vilkasta nimenomaan Pohjoismaissa. Esimerkkiaineistonsa hän otti pääasiassa Ruotsista ja Suomesta. Tämän artikkelin kirjoittaja kommentoi Åkermanin esitystä Suomea koskevilta osilta.

Prof. Pertti Virtaranta, Helsingin yliopisto
SUOMEN OPETTAJIEN KOKOUS NEW YORKISSA

New Yorkin seminaarin osanottajia Columbia Universityn kampuksella 21.3.1975.

Opetusministeriön toimesta järjestettiin New Yorkissa Columbian yliopistossa 21.-22.3.1975 seminaari suomen kieltä ja Suomen kulttuuria Yhdysvaltain ja Kanadan yliopistoissa opettaville henkilöille. Näistä olivat kutsua noudattaneet seuraavat USA:sta: Raimo Anttila (Los Angeles, California), Robert Austerlitz (Columbia University, New York) Tellervo Bayerle (Bloomington, Indiana), Aili Bell (Washington), Aili Fiint (Columbia University, New York) Robert Harms (Austin, Texas), Ralph Jalkanen (Suomi College, Michigan), Hannele Jänsson (Minneapolis, Minnesota), Lauri Karttunen (Austin, Texas), Paul Kiparsky (MIT, Massachusetts), Kim Nilsson (Madison, Wisconsin), Inkeri Rank (Los Angeles, California), Ato Raun

(Bloomington, Indiana), Jarl Roine (Marquette, Michigan), Marja-Leena Saari-
nen (Amherst, Massachusetts), Tuulikki Sinks (Minneapolis, Minnesota), Tuula
Vainio (Marquette, Michigan); Kanadasta: Maija Kainulainen (Thunder Bay,
Ontario), Tellervo Kähkö (Thunder Bay, Ontario), Maire Piironen (Sudbury,
Ontario), Kristiina Skoglund (Copper Cliff, Ontario), kaikkiaan siis 21 hen-
keä, jotka edustavat yhtätoista Yhdysvaltain ja neljää Kanadan yliopistoa ja
korkeakoulua. Lisäksi seminaariin osallistuivat Suomen New Yorkissa olevasta
pääkonsulinvirastosta pääkonsuli Eero Yrjölä, lähetystöneuvos Heikki Talvitie ja
kulttuuriavustaja Tatu Tuohikorpi, Suomen Washingtonin suurlähetystön sanoma-
lehtiavustaja, lähetystöneuvos Jaakko Bergqvist, Opetusministeriöstä kanslia-
päällikkö Jaakko Numminen ja kulttuurisihteeri Raija Kallinen ja Ulkoasiainmi-
nisteriöstä tiedotussihteeri Ritva-Liisa Elomaa, sekä lisäksi artikkelin kirjoitta-
ja UKANin puheenjohtaja, joka myös toimi seminaarin puheenjohtajana.

Seminaarissa pitivät alustuksia kulttuurisihteeri Kallinen Suomen ulkomai-
sista kulttuurisuhteista ja ulkomaalaisille myönnettävistä apurahoista, tiedotusih-
teeri Elomaa ulkoasiainministeriön lehdistö- ja kulttuuriasiain toimiston ja ulko-
maanlehtorien yhteistyöstä, suunnitelmista Suomen kulttuurin tunnetuksi teke-
misestä USA:n 200-vuotisjuhlallisuuksien yhteydessä ja UM:n uudesta lehtorien
käytön soveltuvasta tiedotusmateriaalista, kulttuuriavustaja Tuohikorpi Suomen
ja USA:n kulttuurisuhteista ja tämän artikkelin kirjoittaja suomen kielen ja kult-
tuurin opetuksesta ulkomailla, ulkomaalaisille tarkoitetuista suomen kielen oppi-
kirjoista (etenkin uusista) ja suomen kielen ja Suomen kulttuurin kesäkurseista.

Erittäin mielenkiintoinen ohjelmanumero olivat raportit suomen kielen/suo-
malais-ugrialaisten kielten tutkimuksesta Amerikassa; näitä raportteja antoivat
professorit Austerlitz, Anttila, Harms, Karttunen, Kiparsky, Nilsson ja Raun.
Toinen "pyöreän pöydän" aihe oli ensinnäkin lyhyt selvitys kustakin amerikka-
laisesta opetuspisteestä: oppilaiden luku, oppilaiden motivaatio ja tavoitteet,
opetuksen järjestely (tasoryhmät, luennot) ja toiseksi: kunkin opetuspaikan ajan-
kohtaiset suunnitelmat, toivomukset ja ehdotukset, jotka koskivat mm. opetus-
ainesta ja Suomea käsittelevää materiaalia, Suomessa järjestettäviä kielikursseja
ja Suomen yliopistojen ulkomaalaisopiskelua.

Seminaarin osanottajilla oli tilaisuus vieraillla Suomen pääkonsulinvirastossa,
jolloin myös tutustuttiin siellä olevaan tiedotusaineistoon, sekä tehdä kiertokäyn-

ti Columbian yliopistokampuksella, eritoten kirjastossa, asiantuntevien oppaiden johdolla. Columbian yliopisto osoitti seminaarillemme huomiota myös siten, että avajaisissa ja yliopiston tarjoamalla lounaalla oli läsnä useita Columbian yliopiston dekaaneja ja osastojen johtajia.

Kaiken kaikkiaan seminaari onnistui erinomaisesti. Suuri kiitos tästä kuuluu Suomen New Yorkissa olevalle pääkonsulinvirastolle, erittäinkin sen kulttuuriavustajalle Tatu Tuohikorvelle, ja Columbian yliopiston edustajille prof. Robert Austerlitzille ja Aili Flintille. - Seminaarissa pidetyt alustukset ja puheenvuorot otettiin ääninauhoihin. Niiden perusteella on tarkoitus laatia samanlainen tiivistelmä kuin Lappeenrannassa 16.-18.7.1974 pidetyssä ulkomaanlehtorien neuvottelu- ja koulutuspäivistä valmistunut moniste.

+ + + +

AIKAKAUSLEHTI RUOTSINSUOMALAISILLE

Kuudesti vuodessa ilmestyvän siirtolaislehden ensimmäinen numero ilmestyy syksyllä 1975, julkaisijana työvoimaministeriö. Julkaisun tavoitteeksi on asetettu ruotsinsuomalaisten kotimaata koskevan tiedon tarpeen tyydyttäminen. Julkaisun tehtävänä on tiedottaa ruotsinsuomalaisille mahdollisimman luotettavasti ja monipuolisesti Suomessa tapahtuvasta kehityksestä niin yhteiskunnallisella, taloudellisella kuin sivistykselliselläkin alalla.

Ruotsinsuomalaisten lisäksi julkaisu on tarkoitus kohdistaa myös ruotsalaisille siirtolaiskysymysten parissa työskenteleville viranomaisille, työmarkkinaosapuolten edustajille, kirjastoihin, Ruotsin tiedotusvälineille jne., minkä toivotaan lisäävän varsinkin siirtolaisten kanssa tekemisiin joutuvien ruotsalaisten tietoja Suomesta ja sen kehityksestä.

Julkaisu toimitetaan ilmaisjakeluna jokaiseen suomalaiskotiin Ruotsissa, samoin Suomeen askettäin palanneille siirtolaisille. Lehti tulee olemaan kaksikielinen. Sen päätoimittajana on pääministeri Keijo Liinamaa, jolle toimitusneuvosto on myöntänyt vapautuksen tehtävästä niin kauan kuin hän on valtioneuvoston jäsenenä. Hänen sijaisenaan toimii projektinjohtaja, fil.lis. Altti Majava. Toimitussihteeri on Pekka Lehtinen. Lehden toimitusneuvoston puheenjohtajana on kansliapäällikkö Kauko Sipponen.

Toistaiseksi uudella tulokkaalla ei ole nimeä. Asian auttamiseksi on julistettu nimikilpailu. Toivomme uudelle lehdelle menestystä tärkeässä tehtävässään.

KIRJALLISUUTTA

TOIMINNAN MIES MUISTELEE

Jorma Pohjanpalo, ONPAHAN ELETTY ... , WSOY 1974, s. 470.

Erinomainen sekoitus elämänmyönteistä filosofiaa ja halki itsenäisyytemme vuosikymmenien ulottuvaa sujuvaa ja värikästä kuttuurihistoriallista kerrontaa on professori Jorma Pohjanpalon tähän astista elämää kuvaava muistelmateos. Päällimmäiseksi vaikutelmakseni kirjasta jäi havainto, että tässä on henkilö, joka - ilmeisesti vaitonvaraisesti - on aina osannut olla siellä, missä jotain tapahtuu.

Moneen on mies ehtinyt sen jälkeen kun hän 12-vuotiaana Vaasan suojeluskunnan lähettinä osallistui kansalaissotaan. Seurasivat antoisat kouluvuodet ja opiskelu Kauppakorkeakoulussa. Levoton pohjalainen veri ja ns. horisonttikuumet vaativat kuitenkin laajempia näköaloja. Tähän tarjoutuikin tilaisuus, kun Suomen konsulaatissa Sydneyssä vapautui sihteerin paikka. Neljästä vuotta (1927-31) Pohjanpalo vietti Sydneyssä, jonka tytöt muistelivat vielä 40 vuotta myöhemmin: "Nätti poika joka soitti pianoa". Matkan tuloksena syntyi jo klassikoksi muodostunut kirja "Australiaa kynällä ja kameralla"(1931), ja matkansa jälkeen Pohjanpalo oli parhaita Australian asiantuntijoita maassamme.

Nuorelle ekonomille Australianvuodet olivat antoisa ja avartava kokemus. Erityisesti Pohjanpalo oli kiinnostunut suomalaisista siirtolaisista; olihan Australia 1920-luvulla tärkeä suomalaisten siirtolaisten kohdema. Lisäksi löytyi vielä vuosisadan vaihteessa

Matti Kurikan ihanneyhteiskuntaa rakentamaan lähteneitä ja heidän jälkeläisiään. Kirjan arvokkainta antia onkin australiansuomalaisia käsittelevä osa. Australian suomalaisten historian tutkimukselle Pohjanpalo on tehnyt suurtyön, ajatellen erityisesti hänen Australiasta aikoinaan Suomen lehdille lähettämiä artikkeleita.

Maailmanmatkaja Jorma Pohjanpalo tunnetaan myös muillakin mantereilla. Missä tahansa hän on liikkunut, hän on pyrkinyt luomaan ja kehittämään yhteyksiä maanmiehiimme. Kotimaassa hän on kirjoittanut ja vaikuttanut ulkosuomalaisten puolesta, mm. vuodesta 1937 Suomi-Seuran johtokunnan jäsenenä ja myöhemmin varapuheenjohtajana. Erityisen lähellä hänen sydäntään on ollut siirtolaistutkimus. Ei liene sattuma, että hänet valittiin v. 1974 perustetun Siirtolaisuusinstituutin valtuuskunnan puheenjohtajaksi.

Ulkosuomalaistyön ohella Pohjanpalolle läheinen aihe on ollut merenkulku, erityisesti kaupan ja kulttuurin näkökulmasta tarkasteltuna, mitä aihetta hänen väitöskirjansakin käsitteli.

Kolmantena tehtäväkenttänä on ollut teollisuus ja erityisesti muoviala, jonka järjestäytymisessä ja yhdistystoiminnassa Pohjanpalo on tehnyt uraauurtavaa työtä.

Rakkain harrastus on kuitenkin ollut kirjoittaminen ja varsinkin lehtityö, mille alalle taipumukset viittasivat jo nuoresta lähtien. "Jorma Pohjanpalolle on hauska kirjoittaa, sillä häneltä saa pian vastauksen" totesi muuan merimiespappi eräästä arkistosta Australiasta löytämänsä kirjeessä. Saman havainnon olen itsekin tehnyt vuosien mittaan. Me hitaat kirjeenkirjoittajat voimme vain kademielellä ajatella tällaista henkilöä, joka on syntynyt kynä kädessä ja jolle kirjoittaminen on yhtä helppoa kuin meille muille käveleminen.

"Onpahan eletty ..." on menevän ja toimivan miehen muistelo. Kaiken kiireen keskellä Jorma Pohjanpalo on kuitenkin kyennyt säilyttämään humanin, suvaitsevan ja ennen kaikkea optimistisen maailmankuvansa. Se on paljon siltä sukupolvelta, jota Pohjanpalo edustaa

Onnittelut mielenkiintoisesta ja arvokkaasta teoksesta. Jatko-osa seuraa ehkä myöhemmin, sillä elämä jatkuu, ja Friis-Pohjanpalot ovat sitkeää sukua.

O.K.

Erkki Kansanaho, ETELÄN RISTIN ALLA, Pieksämäki 1975, s. 168.

Siirtolaisten yhdistys- ja kirkollisen toiminnan selvittely on vaikea tehtävä, ovathan ulkomailla olevat maanmiehemme tunnetusti jakautuneet moniksi ryhmiciksi ja kuppikunniksi.

Tampereen piispa Erkki Kansanaho on tehnyt suurtyön selvittäessään australiansuomalaisten kirkollista historiaa alkaen kehityksestä, joka johti merimieslähetysaseman perustamiseen Sydneyhin v. 1916, läpi merimies- ja siirtolaispappien vuosikymmenien, jolloin yhden papin seurakuntaan kuului koko Australia ja Uusi-Seelanti aina 1960-luvulle, jolloin alettiin perustaa paikallisia suomalaisia seurakuntia yhteistyössä Australian luterilaisen kirkon kanssa. Tämä johtui siitä, että vuodesta 1957 lähtien siirtolaisuus Suomesta Australiaan oli lisääntynyt suuresti. Viimeinen Australian merimiespappi, pastori Urpo Kokkonen, palasi Suomeen v. 1967. Lopuksi seuraa katsaus uusien seurakuntien perustamiseen ja toimintaan. Seurakuntien yhteistyöelimenä toimii v. 1968 perustettu Suomi-konferenssi.

Siirtolaisten elämässä on kirkollisella toiminnalla keskeinen sija. Havaintojeni mukaan australiansuomalaisten keskuudessa uskonnollinen toiminta on ollut vilkkaampaa kuin ennen siirtolaiseksi lähtöä. Tässä osaltaan heijastunee siirtolaisen sopeutumisvaikeudet.

Jatkossa tarvittaisiin samanlaisia kokonaisesityksiä Yhdysvaltain, Kanadan ja Ruotsin suomalaisten kirkollisesta toiminnasta.

O.K.

Tomas Hammar - Roger Ko-Chih Tung, INDVANDRARE OCH POLITIK; FINLÄNDARE I SÖDERTÄLJE, Södertälje 1975, s. 78.

Joka kymmenes asukas Södertäljessä on suomalainen. Useimmat heistä ovat saapuneet Ruotsiin 1960-luvun lopun suurina siirtolaisvuosina. Suomalaisista 37 % oli alle 18-vuotiaita ja vain 3 % oli yli 53-vuotiaita. Yli 70 % Södertäljen suomalaisista oli kotoisin ns. kehitysalueilta eli lähinnä Pohjois- ja Keski-Suomesta. Joka viides suomalainen oli ruotsinkielinen, kun luku koko Suomen väestöstä on vain 7 %. Suuri osa Södertäljen suomalaisista omaa huonon ruotsinkielen taidon huolimatta usein pitkästään Ruotsissa oleskelusta. Suomalaiset kuuluvat selvästi alempiin sosiaaliryhmiin kuin ruotsalaiset. Suomalaiset vertaavat kuitenkin olojaan lähinnä aikaisempiin olosuhteisiinsa Suomessa ja tällöin ovat tyytyväisiä juuri aineelliseen elintasoonsa Ruotsissa. Sen sijaan he kokevat kulttuurimahdollisuudet ja viihtyvyyden huonommiksi kuin Suomessa.

Kaksi kolmannesta eri kansallisuuksiin kuuluvista siirtolaisista aikoo jäädä lopullisesti Ruotsiin; suomalaisista sen sijaan vain 28 % suomenkielisistä ja yli puolet ruotsinkielisistä.

Södertäljen suomalaiset, varsinkin suomenkieliset, olivat vähemmän kiinnostuneita politiikasta kuin ruotsalaiset. Tämä johtuu lähinnä kieli- ja informaatiovaikeuksista. Kun nämä vaikeudet voitetaan, voidaan poliittisen aktiivisuuden olettaa lisääntyvän, mikä osaltaan vähentäisi takaisin Suomeen muuttota suunnittelevien määrää. Monet ruotsinsuomalaiset hakeutuvat siihen puolueeseen, joka on lähinnä jo Suomessa kannatettua puoluetta. Vaikka siirtolaisena olo on usein muuttanut puoluekannan, suomalaiset eivät ole pitäneet kiirettä hakeutua uuteen puolueeseen.

Ruotsinsuomalaisten vaikeimpia ongelmia ovat taloudelliset kysymykset, hinnat, palkat ja verot. Siirtolaisten ja ruotsalaisten väliset suhteet ovat tärkeitä lähinnä suomenkielisille henkilöille.

Raportti maanmiehistämme Södertäljessä edustaa laajemminkin ruotsinsuomalaisista yhteisöä, ja se on hyödyllinen lisä siirtolaistutkimukselle.

INDEX

- 1. 1974
- 2. 1974
- 3. 1974
- 4. 1974
- 5. 1974
- 6. 1974
- 7. 1974
- 8. 1974
- 9. 1974
- 10. 1974
- 11. 1974
- 12. 1974
- 13. 1974
- 14. 1974
- 15. 1974
- 16. 1974
- 17. 1974
- 18. 1974
- 19. 1974
- 20. 1974
- 21. 1974
- 22. 1974
- 23. 1974
- 24. 1974
- 25. 1974
- 26. 1974
- 27. 1974
- 28. 1974
- 29. 1974
- 30. 1974
- 31. 1974
- 32. 1974
- 33. 1974
- 34. 1974
- 35. 1974
- 36. 1974
- 37. 1974
- 38. 1974
- 39. 1974
- 40. 1974
- 41. 1974
- 42. 1974
- 43. 1974
- 44. 1974
- 45. 1974
- 46. 1974
- 47. 1974
- 48. 1974
- 49. 1974
- 50. 1974
- 51. 1974
- 52. 1974
- 53. 1974
- 54. 1974
- 55. 1974
- 56. 1974
- 57. 1974
- 58. 1974
- 59. 1974
- 60. 1974
- 61. 1974
- 62. 1974
- 63. 1974
- 64. 1974
- 65. 1974
- 66. 1974
- 67. 1974
- 68. 1974
- 69. 1974
- 70. 1974
- 71. 1974
- 72. 1974
- 73. 1974
- 74. 1974
- 75. 1974
- 76. 1974
- 77. 1974
- 78. 1974
- 79. 1974
- 80. 1974
- 81. 1974
- 82. 1974
- 83. 1974
- 84. 1974
- 85. 1974
- 86. 1974
- 87. 1974
- 88. 1974
- 89. 1974
- 90. 1974
- 91. 1974
- 92. 1974
- 93. 1974
- 94. 1974
- 95. 1974
- 96. 1974
- 97. 1974
- 98. 1974
- 99. 1974
- 100. 1974

SIIRTOLAISUUS - MIGRATION

Aikakauskirja
Tidskrift
Periodical

Olavi Koivukangas
päätoimittaja
ansv.red.
editor

Tilaushinta 10 mk/v., tai 15 Rkr,
irtonumero 3 mk.

Tilauksen voi suorittaa maksamalla
10 mk Postisiirtotilille TU 495 90 - 3.

Siirtolaisuus - Migration on vähintään neljä kertaa vuodessa ilmestyvä väestön muuttoliikkeisiin, maan sisäiseen ja ulkomaille tapahtuvaan, keskittyvä aikakauskirja. Se tarjoaa siirtolaistutkijoille ym. henkilöille, jotka ovat tavalla tai toisella tekemisissä muuttoliikkeiden kanssa, mahdollisuuden julkaista artikkeleita ja muuta informaatiota. Laajempia tutkimuksia varten Siirtolaisuusinstituutilla on eri kielisiä julkaisusarjoja.

Henkilöitä, jotka ovat kiinnostuneita julkaisemaan artikkeleita tässä julkaisussa tai järjestäjä, joilla on siirtolaisuutta koskevaa tiedottamista, pyydetään ottamaan yhteyttä instituutin toimistoon.

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTTI
MIGRATIONSINSTITUTET

Turun yliopisto
20500 Turku 50
puh. 921-17536

Henkilökunta: Ph.D. Olavi Koivukangas, johtaja
HuK Maija-Liisa Kalhama, toimistos sihteeri
VTK Leila Lundström
VTM Simo Toivonen
Valokuvaaja Kari Lehtinen

Valtuuskunnan pj. professori Jorma Pohjanpalo
Hallituksen pj. professori Vilho Niitemaa

Turku 1975

SIIRTOLAIUUSINSTITUUTIN JULKAISUT

- Migration Studies C 1, Reino Kero, Migration from Finland to North America in the Years between the United States Civil War and the First World War. Vammala 1974, s. 260.
- Migration Studies C 2, Olavi Koivukangas, Scandinavian Immigration and Settlement in Australia before World War II, Kokkola 1974, s. 333.
- Siirtolaisuustutkimuksia A 1, Olavi Koivukangas, Suomalainen siirtolaisuus Australiaan toisen maailmansodan jälkeen. Kokkola 1975, s. 262 (ilmestyy kesällä).
- Migration Studies C 3, Michael G. Karni, Matti E. Kaups, Douglas J. Ollila, Jr, (eds.), The Finnish Experience in the Western Great Lakes Region: New Perspectives. Vammala 1975. Teos sisältää Duluthissa v. 1974 pidetyn amerikkalais-suomalaisen konferenssin asiakirjat. Se julkaistaan yhteistyössä Immigration History Research Centerin, University of Minnesota, kanssa.

Tulossa:

Migrationsstudier B 1, Bill Widén, "Korpobor i Amerika".

Siirtolaisuustutkimuksia A 2, Pertti Virtaranta, Tutkimus amerikkansuomesta, osa I.

Siirtolaisuusinstituutti toimittaa lisäksi prof. Vilho Niitemaan johdolla juhlakirjan Yhdysvaltain 200-vuotisjuhlan kunniaksi v. 1976.

+ + + + +

Julkaisuja on saatavissa instituutin toimistosta hintaan 30 mk (sisältää postimaksun).

+ + + + +

Siirtolaisuus - Migration aikakauskirjaa on ilmestynyt 1/1974 sekä 1, 2 ja 3/1975.